

כאמ"ל קרן לזכרון... מוסדות חינוך... (מאמר על חינוך וזכרון)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ץ

מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 510

הוציאה לאור מנחם מנדל ז"ל
ד"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"פ הר"ר צבי בה"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, ל' ניסן התשע"ד. מסכת ביצה דף לא – דף מ

דף ל"א ע"א

א) מתניתין, מביאין עצים מן השדה מן המכונס. ברש"י ד"ה מן המכונס מבואר, דהטעם דבעינן מכונס, משום דאם לא כן הוי מוקצה, ורק במכונס יש לומר שדעתו עליהם. והקשה הפני יהושע, אמאי עצים נחשבים מוקצה, הרי סתם עצים להסקה עומדים. ותירץ, דרק עצים מכונסים עומדים להסקה, אך עצים מפורזים אינם עומדים להסקה, ואף לר' שמעון נחשב מוקצה דומיא דגרוגרות וצימוקין. אך הים של שלמה (סימן ו') נקט, דמתניתין דווקא אליבא דר' יהודה דאית ליה מוקצה.

ב) מתניתין, שם. הר"ן (י"ז. מדפי הרי"ף) פירש דהאיסור באסיפת עצים משום מעמר. (ודלא כתוס' ד"ה מן הקרפף). ומעיקר הדין היה ראוי להתיר משום דהוי צורך אוכל נפש. אלא משום דרבנן אסרו ככל המלאכות שדרכם לעשותם לימים רבים, ומשום הכי הצריכו מן המכונס. ודוקא בקרפף השאירו הדין כדמעיקרא דהותר לצורך אוכל נפש. ובשער הציון (תק"א סקי"ד) הביא טעם נוסף, דאיסור הבאת עצים מן השדה משום עובדין דחול.

ג) מתניתין, ומן הקרפף אפילו מן המפורז. הקשה הרשב"א דלקמן (ל"ג.) איתא, דחכמים אומרים דאפילו בחצר מותר רק לגבב משלפניו, ואיך התירו כאן מן הקרפף אפילו מן המפורז. ותירץ, דהתם איירי בקיסמים דקים וכמו שפירש רש"י (שם)

בד"ה מגבב. ובהם כל שאינו משלפניו אינו נחשב מוכן, דמפני דקותם מקצה דעתו מהם.

ד) מתניתין, איזהו קרפף כל שסמוך לעיר. הרא"ש והרשב"א פירשו דהיינו תוך שבעים אמה ושיריים.

ה) גמ', ואי אתנח מנא מאתמול עליהו שפיר דמי. ברש"י ד"ה ואי וכו', פירש, דעל ידי שהניח עליהם מידי סמך דעתו עליהם. והר"ן (י"ז. מדפי הרי"ף) פירש לפי דרכו, דאם לא הניח עליהם מידי יש לחוש שמא הרוח תפזרם ולא יועיל מה שהיו מכונסין, ויעבור על איסור מעמר. והקשה עליו הצ"ח, אי מהאי טעמא, למה צריך להניח עליהם מאתמול, הא אף אם הניח ביום טוב, כיון דאזיל החשש שהרוח תפזרם יהיה מותר להביאם. ותירץ, דרבא אית ליה מוקצה, ומכיון דבבין השמשות עדיין לא היה מונח עליהם מידי היה אסור להביאם, הוקצו לכל השבת.

ו) גמ', שמע מינה ר' יוסי תרתי לקולא קאמר. הלחם משנה (פ"ב מיום טוב הי"ד) כתב דהרמב"ם, לא גרס תרתי לקולא. ולדבריו הספק היה, האם ר' יוסי אתי להקל מדברי ר' יהודה דבעי תרתי, ור' יוסי תלה העיקר בפותחת. או דר' יוסי אתי להחמיר, דר' יהודה הקל בסמוך אפילו בלא פותחת ולדבריו צריך פותחת. ופשטה הגמ' דר' יוסי לקולא ולעולם בעינן רק פותחת. הלכך פסק הרמב"ם דגם בסמוך לעיר בעינן פותחת וכמסקנת הגמ' לפי

גירסתו.

(ז) תוס' ד"ה מן הקרפף, ויש לומר דלא שייך עימור אלא במקום שגדלים שם. המנחת חינוך (מוסך השבת מלאכת מעמר) כתב, **דהרמב"ם** פליג, ולשיטתו מעמר שייך גם שלא במקום גידולו. ולשיטתו לא קשיא קושית התוס' על פי מה שדייק בלשון **הרמב"ם** (פ"ח משבת ה"ה) המעמר אוכלין. דמשמע דעימור שייך דווקא באוכלין.

דף ל"א ע"ב

(ח) רש"י ד"ה והאמרת רישא אין וכו', סבריה וכו' אלא משום מלאכה וטרחא. **בשער המלך** (פ"ב מיום טוב ה"ב) הקשה, היאך יכלו לסבור דמהאי טעמא נאסר. הא מתני' נקטה, דאין מבקעין מן הקורות ומן הקורה שנשברה ביום טוב. ואי משום טרחא הוה לה לאסור אפילו בעצים המוכנים מבעוד יום להסקה. ותירץ על פי מה שכתב **הרא"ש** (סימן ד'), דכל ההיתר לבקע מן הקורות, היינו בגוונא שאינו יכול לבשל בלא ביקוע. ואם כן יש לומר, דאי הוה נקט במתני' עצים סתם, הוה אמינא דדווקא בעצים העומדים להסקה, שאפשר להסיק בהם גם בלא ביקוע אסור ביום טוב, אבל בקורה שאי אפשר להסיק בה בלא ביקוע שפיר יהיה מותר לבקע ממנה ביום טוב.

(ט) גמ', אמר רב יהודה אמר שמואל חסורי מחסרא וכו' וכשהן מבקעים אין מבקעין לא בקרדום וכו'. הר"ן (י"ז. מדפי הרי"ף) הקשה, איך התירו לבקע עצים ביום טוב אפילו בשינוי, הרי הם מכשירים שאפשר לעשותן מערב יום טוב. ותירץ, בשם **הראב"ד**, דמכיון דאי אפשר לבשל בלא עצים, עשו את הביקוע כדיכת מלח שהתירו **לעיל** (י"ד). בשינוי, אף דאפשר לדוכו מאתמול. והר"ן תירץ, דמתוך שהותר לבקע לצורך עשיית מדורה להתחמם כנגדה, דנהנה מגוף העצים והוי כאוכל נפש ולא דוקא מכשירים, הותר לבקע לצורך בישול. ובבית יוסף (תק"א) הביא **דמהר"י אבוהב** הקשה, דאדרבה כל ההיתר לעשות מדורה להתחמם כנגדה הוא, מתוך שהותר מדורה לצורך בישול. ואיך אפשר דלענין בישול מן הראוי שיהיה אסור, ולהתחמם מותר. ובט"ז (שם סקי"ב) כתב, דלדעת הר"ן הטעם שהתירו מדורה להתחמם כנגדה אינו משום מתוך, אלא משום דסבר דכל הנאה השוה לכל אדם הותרה, ולא דווקא אוכל נפש. אמנם **המאירי** כתב, דביקוע עצים לא נחשב אפשר לעשותו מערב יום טוב, משום שאינו יודע כמה עצים יצטרך בשביל הבישול.

(י) גמ', שם. כתב הט"ז (תק"א סק"ב) דמהרא"ש נראה דלמסקנא נשאר הטעם של טירחא, ומשום הכי כתב **הרא"ש** (סימן ד') דכל

שאפשר בלא ביקוע אין היתר לבקע.

(יא) גמ', אמר רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב וכו'. הרא"ש (סימן ד') למד, דב' הלשונות פליגי האם יש היתר בצד הנקבה של הקרדום. והביא **הרמב"ם** (פ"ד מיום טוב ה"י) פסק כלישנא בתרא, דדוקא בקופיץ מותר בצד הנקבה, אבל בקרדום אין היתר כלל. והב"ח (תק"א) כתב דהלשונות לא פליגי, אלא דלישנא קמא איירי באתרא שהקופיץ היה כולו זכרות, והלישנא בתרא איירי באתרא שהקרדום היה כולו נקבות. והוסיף, דכן משמע מלשון הרמב"ם, שנתן טעם לאיסור בצד הנקיבה משום דהווי כקרדום, משמע דסתם קרדום הוא נקיבה.

(יב) מתניתין, בית שהוא מלא פירות ונפחת נוטל ממקום הפחת. פירש רש"י דהטעם שאין הפירות מוקצין, משום דבגמ' מוקמינן באוירא דליבני, ואם כן איסור הסתירה הוא רק דרבנן, ומשום הכי לא הוי מוקצה. ובר"ן (י"ז. מדפי הרי"ף) הביא **מהרמב"ן**, (וכן איתא בתוס' ד"ה ונפחת). שהוכיח מכמה מקומות דיש מוקצה גם מחמת איסור דרבנן. הלכך ביאר, דרק היכא שהאיסור על גוף הדבר נחשב מוקצה. אבל הכא שהפירות היו מותרין מצד עצמם, אלא דבר אחר הוא גורם שלא יוכלו ליהנות מהם, אינו מוקצה. והרשב"א כתב, דאיירי בבית רעוע והתנה וכדשנינו לענין סוכה **לעיל** (ל').

(יג) תוס' ד"ה ונפחת, ומכל מקום קשה דהכא הפחת הוי בעולם וכו'. הקשה **המגני שלמה** דמכיון דכל הטעם לאוסרם היה משום איסור סתירה, דהרי מה שלא היו ראויים באכילה בבין השמשות אינו סיבה לאוסרם, דהרי התירו מוקצה משום שמחת יום טוב כמבואר בתוס' ד"ה אמר ר' זירא, ועתה שאיסור סתירה הלך, מהיכי תיתי לאוסרם.

(יד) גמ', אמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל באוירא דליבני. מרש"י במשנה ד"ה נוטל ממקום הפחת משמע, דקאי נמי ארישא דבית שנפחת. אך הרשב"א כתב, דקאי דוקא על דברי ר' מאיר דמותר לפחות לכתחילה, אבל הרישא דברה בבית גמור. וכן נראה מסתימת הרמב"ם (פ"ב מיום טוב ה"ט).

(טו) תוס' ד"ה אמר ר' זירא וכו', פי' וכו' מכאן יש ראייה לריצב"א דטלטול מוקצה התירו משום אוכל נפש. **הריטב"א בעירובין** (ל"ד: ד) דחה הראייה, משום דהכא הלבנים ניתנו לסתום ולהיות כעין דלת, ובאופן שמותר לפתוח ומשום הכי אינם נחשבים מוקצה. ובשער המלך (יום טוב פ"ב ה"ט) תמה דאי איירי באופן שהלבנים נידונים כסתימת פתח, ואינם מוקצים, מאי מקשה הגמ' מלבנים דאייתור מבנינא.

(טז) גמ', אמר שמואל חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפיקע וחותר. רש"י בעירובין (ל"ה). ד"ה ובעי סכינא למפסקיה ביאר,

הכא לא איירי באוכל נפש הלכך ר' יהודה נמי הודה דאסור. וכתב דהר"ן סבר בטעם ההיתר דביקוע עצים משום דהתורה התירה כל ההנאות ולא דוקא אוכל נפש, ואם כן שפיר הוכיח מפחיתת נר דר' יהודה לא התיר עשיית כלי.

(ו) גמ', מאן תנא פתיחת נר מנא הוא וכו'. בשער המלך (יום טוב פ"ד ה"ח) הקשה לפירוש הרמב"ם דענין פחיתת נר איירי בנרות דתחילת עשייתן ב' נרות מחוברין, ואחר כך מפרידין אותן. איך סברה הגמ' דמתני' ר' מאיר היא, הרי ר' מאיר איירי בכלים שעדיין לא נצרפו בכבשן, ומה שייכות למתני' דאיירי בכלים שכבר נגמרה עשייתן ואינו צריך אלא להפרידן.

(ז) גמ', שם. הרש"ש ביאר, דאין כוונת הגמ' דמתניתין דווקא ר' מאיר היא. דהרי פשוט שגם אם לא נחשב כלי להלכות טומאה, אסור לעשותו בשבת, וכדהקשו התוס' (ד"ה אין פוחתין). אלא כוונת הגמ' להקשות על לשון המשנה, "מפני שהוא עושה כלי", דר' מאיר היא. ובוזה ביאר מה דפסק הרמב"ם (פט"ו מכלים ה"א) לענין טומאה כר' יהושע, ואילו בהלכות יום טוב (פ"ד ה"ח) פסק כמתני', והיינו משום דאליבא דאמת גם לר' יהושע אסור לפחות נר בשבת.

דף ל"ב ע"ב

(ח) רש"י ד"ה בפי שתי נרות, אם צריך להדליקן כאחת. הרא"ש (סימן ז') דייק מדבריו דבאינו צריך אלא להדליק אחד, אסור לחותכן על ידי נתינת הפתילה באור.

(ט) גמ', אמר רב נתן בר אבא אמר רב מוחטין את הפתילה ביום טוב. ביאר הרא"ש (סימן ז') דאף שעל ידי המחיטה כבה הפחם בנפילתו לארץ, מכל מקום כשם שמותר להדליק את הנר לצורך להשתמש באורו, כן מותר לכבות מה שמונע את הנר מלדלוק, דהווי חלק מההדלקה.

(י) גמ', שם. בטעם הדבר דמחיתת פתילה אינה נחשבת תיקון כלי, כתב ה"ט"ז (תקי"ד סקי"ב) דהפחם שבראשה הוי רק מונע, וכשמסיר הפחם אינו נחשב אלא כמסיר מונע מהפתילה. אך אם יחתוך מהפתילה עצמה ודאי שאסור משום דהווי תיקון בגוף הפתילה.

(יא) גמ', ממעכה ביד. כתב הביאור הלכה (תקי"ד ס"ח ד"ה ואין חותכין) דהרמב"ם סבר דהיתר זה של מיעוץ ביד קאי על הדין האחרון דאין חותכין אותה לשנים. ומשום הכי פסק (פ"ד מיום טוב ה"ז) דהאיסור של חתיכת פתילה חלק ר' יהודה, אבל דביד מותר.

(יב) גמ', ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גורפו מותר. פירש

דברקע נמי אינו סותר גמור, משום דפתיחת דלת בעלמא הוא, אלא דגורו חכמים משום דמיחזי כסותר.

דף ל"ב ע"א

(א) גמ', הא מני ר' נחמיה היא. ברש"י ד"ה הא מני ר' נחמיה מבואר, דאליבא דר' נחמיה סכין עומדת לחתיכת אוכלין ולא לחתיכת חותמות. אך הרשב"א כתב, דמכיון דסכין עומדת לחתיכה, אין נפקא מינה מה יחתוך עמה, אלא הכא איירי דאין לו סכין אלא מר בלבד ופסל, משום דודאי לא עומד לחתיכה.

(ב) גמ', מסיקין בכלים. המגן אברהם (תק"א סקי"ג) הביא דהיראים הוכיח מהא דמותר להסיק בכלים ולא חששו לסותר דאין סתירה בכלים, ודחה דבריו משום דכי היכי שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש, הותרה סתירה לצורך אוכל נפש. וממילא ליכא ראייה לעלמא, דאין סותר בכלים.

(ג) מתניתין, אין פוחתין את הנר. רש"י ד"ה אין פוחתין פירש, דפחיתתה עושה הנר. וכתב בשיטה מקובצת, דלדבריו פוחתין אתי מלשון חקיקה, כמו פחד ופחת. והר"ן (י"ז. מדפי הרי"ף) פירש, דאיירינן שיש לו בית קיבול, אלא דדרך יצירת הכלי, שעושים אותו יחד עם הכיסוי. ומניחים אותו כך בכבשן כדי שיתייבש מעט. ולאחר מיכן נוטלים את הכיסוי ומתקנים אותו. ואותה נטילת הכיסוי נקראת פחיתתה ואסורה משום דנטילת הכיסוי הווי גמר הכלי. והרמב"ם (בפ"ד מיום ה"ח) העמיד בכלים שהדרך לעשותן זוגות זוגות, ואחר כך מפרידים אותן. וההפרדה שהיא גמר הכלי נקראת פחיתתה.

(ד) מתניתין, ואין עושין פחמין ביום טוב. רש"י ד"ה ואין עושין פחמין ביאר, דעשיית הפחמין וכן תיקון הפתילה הווי עשיית כלי. אך הר"ן (י"ז ע"ב) ביאר דהוא משום מכבה. ובפרי מגדים (תק"ב סק"ד באשל אברהם) ביאר, דרש"י דייק מלשון המשנה דכל הני חד טעמא אית להו, דאסורין משום עשיית כלי. אך תמה שם אמאי לא אסרה המשנה משום מכבה, והוסיף דאין לומר דהוא משום דהותר כיבוי לצורך אוכל נפש, דהרי הגמ' מעמידה במוסרין לאוליריין, דאינו צורך אוכל נפש. נולכאו על פי ה"ט"ז (תק"א סקי"ב) דאוכל נפש לאו דווקא אלא דהתורה התירה כל הנאת הגוף, ואם כן יש לומר דגם כיבוי הותר. (ח.ו.)

(ה) מתניתין, ר' יהודה אומר חותכה באור. הר"ן לעיל אמתני' דאין משחזיזין את הסכין (ט"ו. מדפי הרי"ף) הוכיח ממתניתין, דאף ר' יהודה שהתיר מכשירי אוכל נפש, לא התיר בעשיית כלי. דהא משמע, דדוקא לענין חתיכת פתילה חלק ר' יהודה, אבל ארישא דאין פוחתין את הנר ר' יהודה נמי הודה דאסור. ובמלאכת יום טוב (אות קכ"ג) הקשה, מה הראיה ממתניתין הרי

הדרק היוזמי

מסכת ביצה דף לב – דף לג

א' אייר – ב' אייר התשע"ד

לדלת או הקדירה, שאם יצית בה את האש תשרף הדלת, או תפול וכן תפיל את הקדרה. עוד כתב, דאין פירוש דלא נתנו עצים אלא להסקה, דהם מיוחדים להסקה. אלא דמדינא אסורים בטלטול, כיון שאין להם תורת כלי כלל. ודוקא לצורך אוכל נפש התירום, ולא לסמוך בהם וכדומה (ועיין שם). והר"ן (יח: מדפי הרי"ף) כתב, דכיון שהעצים מיוחדים דווקא להסקה, אין עליהם תורת כלי. והווי מוקצה לגבי שאר מלאכות.

ב) גמ', שם. תוס' לעיל (לא:): ד"ה אמר כתבו. דהתירו טלטול מוקצה ביום טוב משום אוכל נפש. וכתב המהרש"א (כאן), דהיינו דוקא סילוק מוקצה כגון גריפת תנור, אך להשתמש במוקצה, כגון לסמוך הקדירה בבקעת אסור, כיון דתשמישו והנאתו ממנו הוי כעין אכילתו. אבל הפני יהושע ביאר דסמיכת הקדירה אסורה משום דהוי לצורך מכשירי אוכל נפש, ולא כגריפת תנור שעל ידי הגריפה נאפה הפת עצמה. עוד כתב דלסוגיא דשבת (קכד.) דאיסור סמיכת קדירה הווי אליבא דבית שמאי דגורי יום טוב אטו שבת. (שבשבת אסור כיון דאינו כלי). מעיקרא לא קשיא, דאין האיסור מטעם טלטול מוקצה. והקרוב נתנאל (סי' י"ב אות מ') הקשה, מדוע לא נימא מה לי לבשל בגחלתו, מה לי לסמוך בו קדירה, שהוא צורך בישול. ותירץ, דדוקא בחיזרא אמרינן האי סברא, דאי אפשר לצלות בחסרונו. אך סמיכת קדירה רוב הפעמים נתבשלה הקדירה ואין צורך בסמיכת הבקעת ולא פלוג רבנן ואסורה.

ג) גמ', לימא ר' אלעזר בר' שמעון וכו'. הקשה הפני יהושע מדוע נקט לימא, הא ודאי דר' אלעזר סבר הכי, וכדאיתא בשבת (מד.). ותירץ, דסלקא דעתין דר' אלעזר שמעיה לתנא קמא דאסר משום מוקצה, ופליג להיתר משום דסבר כאביו. ומשנינן דטעמא דתנא קמא אינו משום מוקצה, אלא דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא. והוסיף שכך נראה מדברי רש"י [והוא ברש"י ד"ה בהא וכו', שכתב דהך פלוגתא לאו במוקצה היא.].

ד) גמ', דמחזי כמאן דאזיל לחנגא. הקשה הר"ן (יח: מדפי הרי"ף) תיפוק ליה דאסור משום מוקצה, כיון דלא ניתנו עצים אלא להסקה. ותירץ, דנפקא מינה בדאזמניה מאתמול, דלא הוי מוקצה, ואף על פי כן אסור מטעמא דמחזי כאזיל לחנגא. ובחידושי הרא"ה כתב, דר' אלעזר פליג משום דלא סבר דמיחזי כדאזיל לחינגא.

ה) גמ', והלכתא יבשתא שרי רטיבתא אסור. הרא"ש (סי' י"ב) כתב דלרבינו תם הא דאין סומכין וכו', אינו משום מוקצה, אלא גזירה יום טוב אטו שבת. וכדמוכח בשבת (קכד.) דפליגי בית שמאי ובית הלל אי גזרינן. אמנם מסקנת סוגיין דיבשתא שריא ורטיבתא אסורה, הוויא נמי לבית הלל, ולא משום דלא ניתנו

רש"י בד"ה ואם אי אפשר וכו', כרבי יהודה. והיינו לשיטתו דפירש במתני' בד"ה ואין גורפין, דגריפת התנור נחשבת תיקון מנא, ומתני' קאי אליבא דרבנן דאסרו מכשירי אוכל נפש. וביום של שלמה (סימן י"ג) הקשה, על פי מה שדייק דהא מהא דנתנה הגמ' טעם לאין שוברין את החרס, משום תיקון מנא, משמע, דשאר הדינים אינם מהאי טעמא. והרא"ש (סימן ח') פירש, דכל האיסור משום טלטול, הלכך אם מחמת שלא יגרוף תחרך לו הפת, התירו לו לגרוף.

יג) רש"י ד"ה שרקין ליה תנורא, בסוה"ד, ותימה לן מילתא משום דגבול טיט תולדה דלישה היא. הקשה הפני יהושע, הרי התירו לישה לצורך אוכל נפש, אם כן מה תמהו על הא שגבלו טיט לסתום התנור. ותירץ דדוקא באוכל עצמו התירו מלאכה, אבל במכשירין, כיון דאפשר מבעוד יום או באופן אחר לא התירו מלאכה.

יד) תוס' ד"ה וקטמא שרי, פרש"י וכו' ותימה, דאמרינן בשבת דאפילו בנתינת מים על האפר בעלמא חייב משום מגבל. הר"ן (י"ח. מדפי הרי"ף) תירץ, דהרי מעיקר הדין ראוי להתיר לישה ומירוח, ככל מלאכות שהתירו לצורך אוכל נפש. אלא דרבנן אסרו משום דנראה כמגבל לבנין. ועל זה אמרו דבאפר לא מיחזי כמגבל לבנין והתירו. אבל לענין שבת ודאי שגם אפר נחשב בר גיבול.

טו) בא"ד, כלומר וקטמא שרי לסתום הסדקים של תנור שלא יצא האור כמו שהוא יבש בלא נתינת המים עליו. הקשה הרשב"א אם כן מאי שנא קטמא דנקט הרי בעפר עסקינן, ועוד דמלשון הגמ' משמע דמה שאסרו בעפר התירו בקטמא. [ואמנם הרא"ש (סימן ט') כתב, דבעפר אסור שמא ימרח]. ולכן כתב לפרש דבקטמא מותר לגבלו ממש, ומשום דאי אפשר לעשותו מערב יום טוב, דאם יעשנו מבערב יתייבש ולא יהיה ראוי לסתום בו את התנור. ומהאי טעמא התירו גם ברקתא דפרת ולא חששו לממרח, משום דאי אפשר לעשותו מערב יום טוב..

דף ל"ג ע"א

א) גמ', אין סומכין את הקדירה בבקעת. הקשה הרשב"א מדוע אסור לסמוך בבקעת כיון שראויה לתשמישה, להסיק בה, ויכול לטלטלה לצורך זה. ואם כן יהא מותר לטלטלה אפילו לסמוך הדלת. וכהא דמצינו לעיל (ח.). גבי אפר שהוסק ביום טוב דבשעה שהוא חם וראוי לצלות בו ביצה, מותר לכסות בו ומימרא דרב היא, דסבר כר' יהודה במוקצה. ותירץ בדוחק, דהתם גם כשנתנו במקום הדם, אכתי יכול לצלות בו ביצה שם, הלכך מותר לטלטלו. אבל הכא אי אפשר להבעיר את הבקעת באש סמוך

טעמא דאף על פי שהקסמין קטנים, ראויין הם להדלקה. (יא) **תוס' ד"ה רבי וכו'.** ותימה דהא משמע וכו'. **הרשב"א** תירץ, דהתם לא פריך מדר' אליעזר דאין הלכה כמותו. אלא מדרבנן דאסרי ליטול קיסם אפילו משלפניו, אף על פי שגנאי הוא לו שיהא הבשר בין שיניו, ורוצה ליטלו בקיסם. והוא הדין לאבנים מקורזלות דאסור להעלותן לגג. אבל אין הכי נמי לר' אליעזר שרי להעלותן לגג. **ובחידושי הגאון רבי עקיבא איגר** הוסיף, דקושית התוס' לשיטתם בד"ה **וחכמים** דלרבנן אסור לחצוץ שיניו משום שמא יקטום, ואם כן ודאי דבסוגיא דשבת לא הקשו מדרבנן, דשמא החשש דשמא יקטום חמיר טפי ממוקצה, ולא שרינן ליה משום כבוד הבריות. אלא הקשו מדר' אליעזר דלא חייש לשמא יקטום, ואפילו הכי אסור ליטול ממה שאינו לפניו. ורש"י לשיטתו דטעמא דחכמים משום מוקצה, אם כן שפיר פרכינן מינייהו.

דרק ל"ג ע"ב

(יב) **גמ', אוכלי בהמה וכו'.** כתב הר"ן (יט. מדפי הרי"ף) דאוכלי בהמה רכין הן כדי שיהיו ראויין לאכילה ואינן מתקיימין, הלכך לא חשיבי כלי.

(יג) **רש"י ד"ה חייב חטאת,** בשבת ויש עצי בשמים שהן אוכלי בהמה וכו'. **הרשב"א** ביאר דהקושיא מדקתני מוללו, דמשמע שהן רכין וראויין למלילה. וכן מוכח מדלקמן דמשני ומוקים בקשין, ופרכינן ליה, וקשין בני מלילה נינהו.

(יד) **רש"י ד"ה א"ל,** רב יהודה וכו' ואם מצאת ברייתא אומרת. **הפני יהושע** העיר על לשון רש"י אם מצאת וכו', הא בברייתא זו עצמה נקט ברישא דלא יקטום כדי להריח, ומוכח דאסור לחצוץ, דהא נאסר להריח אטו שמא יחצוץ. וכתב, דאפשר היה לבאר המשנה דלא יקטום משום דהוי כמוליד ריחא, דמקום הקטימה לח וריחו נודף.

(טו) **גמ', שובר אדם את החבית. רש"י שבת (קמו.) בד"ה שובר וכו'** פירש, דטעמא משום דאין במקלקל שום אסור בשבת. **והתוס' (שם)** כתבו דאף לרבנן מייירי במוסתקי ולא חיישינן שמא יכוין לעשות כלי. **והרשב"א** פירש (בסוגיין) דשרי משום שאין בנין וסתירה בכלים, ומייירי בחבית גמורה ודלא כהתוס'.

(טז) **תוס' ד"ה פטור, וע"ק וכו',** ובסמוך מתיר רב יהודה וכו'. הקשה **בחידושי הגאון רבי עקיבא איגר** דהא דמוקמינן בקשין היינו משום דמהברייתא מוכח דאוכלי בהמה שייך תיקון כלי. אמנם אין הלכה כהאי ברייתא דחייב בקטימה, אלא כרבנן דהוי כלאחר יד ומשום שבות, ומהאי טעמא היה רב יהודה מפשח אלותא.

(יז) **בא"ד,** כגירסא דרבינו חננאל. ביאר **המהרש"א** דרב יהודה

עצים אלא להסקה, אלא דלבית הלל שרי רק אם ראוי להסקה, ורטיבתא שאינה ראויה להסקה אסורה, דגזרינן אף לדידהו יום טוב אטו שבת. **והשיטה מקובצת** הקשה דכולה סוגיין מייירי בדין מוקצה, ולא איירינן כלל מהגזירה דיום טוב אטו שבת. **והר"ן (יה: מדפי הרי"ף)** כתב, דנקטינן כסוגיין דטעמא משום מוקצה, ולא כסוגיא דשבת ומשום גזירה דיום טוב אטו שבת. ומשום דסוגיין היינו דוכתא דההיא הלכתא דמייירי ביום טוב, וכן כתב **הבעל המאור**.

(ו) **רש"י ד"ה והלכתא וכו',** הך וכו', אבל אנן כר' שמעון וכו'. אבל **תוס' ד"ה והלכתא פליגי,** וסבירא להו דלר' שמעון נמי נאסר ברטיבא. ועיין באות הקודמת מה שביאר **הרא"ש** על פי דברי רבינו תם. וכתב **הפני יהושע** דרש"י לא פירש כרבינו תם, משום דבסוגיא **דשבת (קכד.)** מוכח, דדוקא לבית שמאי גזרינן יום טוב אטו שבת, אבל לבית הלל לא גזרינן, ואף רטיבתא שריא. וסבר רש"י דסוגיא דשבת עיקר, ואם כן האי הלכתא דבסוגיין, לא קיימא לן כוותיה, אלא כר' שמעון דשרי בכל ענין.

(ז) **תוס' ד"ה והלכתא,** דאפילו לר' שמעון וכו'. **הרא"ש (סי' י"ב)** הקשה לשיטת רש"י ולא תירץ כהתוס', וביאר **הקרוב נתנאל (שם)** אות ע' דאף דרטיבא אינה ראויה להסקה, מכל מקום ראויה להיסק גדול. ואם כן ודאי דלר' שמעון שרי, ולא הוי כאבנים ועפר, ודלא כהתוס'.

(ח) **גמ', אמר ליה רבא לשמעיה. רש"י שבת (קמב:) ד"ה ושדי וכו',** פירש, דמייירי שנשחט ביום טוב, ואינן ראויין לאכילה ביום טוב כיון שאין דרך לאוכלן ביום טוב, והוי נולד. **והתוס' שבת (כט.)** ד"ה **אכלן וכו'** כתבו, דמייירי שנשחטה מערב יום טוב, ולמחר ודאי יסריחו, ומשום הכי מועיל מה שמאתמול נותן דעתו ליתנם לכלבים.

(ט) **תוס' ד"ה דרש,** ודוחק הוא וכו'. **בגליון הש"ס ציין להמהרש"א** שהקשה אמאי דוחק הוא והא רבא סבר כר' יהודה וכדמסקינן. וביאר על פי דברי **תוס' ישנים** דקאי אדבריהם דלעיל, דהא דרטיבתא אסורה היינו אפילו כר' שמעון. ואהא כתבו מסברא, דגם באוד מודה ר' שמעון, כיון דהוי כמתקן מנא. ומשום הכי אסור אף לדידן דקיימא לן כר' שמעון.

(י) **רש"י ד"ה וחכ"א אומרים וכו',** אבל מן החצר לא וכו'. הקשה **הרשב"א** מאי שנא, ומדוע מה שלפניו לא הוי מוקצה. הא נמי מאתמול לאו להכי קיימי. וביאר שהתנור וכירים נמצאים בחצר, ודעתו שהקסמים הנמצאים שם יהיו עבורם. אך הביא **מהירושלמי (בפרקין ה"ו)** דלרבנן נמי נוטל מהחצר ומדליק ממה שלפניו, אלא דאסרו לגבב ולעשות צבור. ולר' אליעזר שרי לגבב ולעשות צבור. והא דנקט ר' אליעזר דכל מה שבחצר מוכן, היינו

הדרק היוזמי

מסכת ביצה דף לג – דף לד

ב' אייר – ג' אייר התשע"ד

מבהמה מסוכנת דשנינו לעיל (כה). דמותר לשוחטה ביום טוב, אם יש שהות לאכול הימנה כזית. אף על פי דאיכא ריעותא טובא, דמסוכנת אסורה עד שתפרכס בשעת שחיטה, דלולי הפרכוס הוי ספק נבילה. ומכל מקום מותר לשוחטה ביום טוב. ותירץ, דשאני התם דמותר לשוחטה משום הפסד ממון, דשמא תמות אם לא ישחטנה ביום טוב. אמנם בהאי בעיא דספק טריפה, כיון דכבר שהתה מעת לעת, ולא הויא אלא ספק טריפה כדפירש רש"י בד"ה ה"ג. וקיימא לן דטריפה חיה י"ב חודש, ליכא הפסד ממון אם ישחטנה אחר יום טוב ויבדקנה. והצל"ח תירץ, לפי דבריו (עיין באות הקודמת) דשאני מסוכנת דעיקר כוונתו אינה בעבור אכילתה אלא שלא תמות, ומיירי שיש לו די צרכו לאכילת יום טוב. אך הכא מיירי ברצח להכין מאותה בהמה צרכי סעודת יום טוב, ושפיר שייך דימנע משמחת יום טוב.

ג) [רש"י ד"ה ואמרי לה. כיון דבהיסק זה נעשה כלי אסור. יש להעיר, דבשבת (ע"ד): פירש רש"י בד"ה תנור, דאין מכה בפטיש בנגמר מאליו בתנור, ואם כן הכא נמי הא נגמר מאליו בהיסק ומדוע יחשב מתקן כלי. אמנם יש לומר דאף הכא לרש"י ליכא איסור דאורייתא אלא גזירה דרבנן, וכדכתב בד"ה ומשום לבון וכו', ומשום הך גזירה גופה שאסרו ללבן רעפים נגעו גם בזו. (א.ב.).]

ד) גמ', מפני שצריך לחסמן מתנינן לה. הקשה הצל"ח דמכל מקום תפשוט להתיירא, דטעם האיסור משום שצריך לחסמן, ומשמע דלא מחזקינן ריעותא. ותירץ, דהרמב"ם (פ"ג מיום טוב הי"א) כתב, דאין מלבנין את הרעפים מפני שמחסמן, ולא חילק בין חדשים לישנים. וביאר המגיד משנה דסבר, דלמאן דאמר מפני שצריך לחסמן היינו אף בישנים, דגם בהם שייך חיסום, כיון שכל פעם מתחזק יותר. ואם כן ליכא לפשוט לקולא, דאפשר דודאי מחזקינן ריעותא, ובעינן לטעמא דחיסום לאסור אף הישנים.

ה) רש"י ד"ה כולן, ומגיס משום מבשל שאף הוא אב מלאכה. הרשב"א כתב דחייב משום דמקרב בישולו.

ו) תוס' ד"ה הכא וכו', בסוה"ד, אבל כשמבשלין בה מאכל וכו'. כתב השיטה מקובצת, דאף מדברי רש"י מוכח כן שכתב בד"ה בקדירה, שנותנין אותה ריקנית על האור לחסמה, ומשמע דכשיש בה מאכל, שרי.

ז) תוס' ד"ה ואין מפיגין וכו', ותימה דאמר לעיל וכו'. הר"ן (יט. מדפי הרי"ף) תירץ, דלא דמי לליבון רעפים, דהתם תיקון הכלי קודם לתשמישו, אך התנור נתקן בשעת תשמישו. והרא"ש (סי' ט"ו) תירץ, דתנור אינו נגמר בהסקה עד שיפיגנו בצונן. והרשב"א תירץ, דליבון רעפים הוי תיקון גמור, אך בתנור ליכא אלא תיקון

אכתי לא ידע לחלק בין רכין לקשין, ולכן השיב לרב כהנא מסברא דרכין מותרין. או דידע להך ברייתא דקתני דקוטמו ומריח, ועל כרחך הא דפטור אבל אסור נשנית בטעות, וכל שכן הא דחייב חטאת. ותירץ רב כהנא, דאפשר לשנויי דברייתא דפטור אבל אסור איירי בקשין, וברייתא דקוטמו להריח מיירי ברכין, וליכא טעות. ושפיר תיקשי לרב יהודה דמתיר אף בקשין. (יח) רש"י ד"ה שלא יקטמו. אקיסם קאי. כתב הרא"ש (סי' י"ג) דמשמע כרש"י דלא קאי אאבוס, כיון דלא חזי לפתוח בו את הדלת. אמנם בתוספתא (פ"ג הי"ב) מוכח דקאי אאבוס של בהמה. דאיתא התם, אבל נוטל הוא מן האבוס של בהמה ובלבד שלא יקטמו לחצוץ בו שיניו, ומוכח דאבוס אסור בקטימה. וכתב הרא"ש דלגמ' דידן דקאי אקיסם, שרי לקטום אבוס של בהמה לחצוץ בו שיניו, אך לתוספתא דמיירי באבוס, משמע דרבנן אסרי.

יט) גמ', הכא מותר לכתחילה. כתב השיטה מקובצת דמותר לכתחילה, כיון דחכמים לא גזרו כשמתכוון להריח, מפני עונג שבת ושמחת יום טוב.

כ) גמ', דקא מכניף למחר. כתב הרשב"א דממה דלא נקטינן דאסור שום מעמר, יש להוכיח שאין חיוב מעמר אלא כשמלקט במקום גידולו, כמלקט שבולים מן הקמה הנופלת.

כא) תוס' ד"ה כו, וי"ל דלעולם טעמא דמברכים אבשמים במוצאי שבת וכו'. כתב הבית יוסף (סי' תרכ"ד) בשם הכלבו, דביום הכיפורים שחל בשבת לא יברך אבשמים כיון דליכא נשמה יתירה. אמנם לענין המתענה בשבת כתב המגן אברהם (סי' רצ"ז), דאיכא נשמה יתירה, וצריך לברך.

דף ל"ד ע"א

א) רש"י ד"ה שצריך לברקן, אם וכו', ואשתכח דטרח שלא לצורך. הקשה הצל"ח הא האי מימרא דר' יוחנן היא, דסבר לעיל (יב:): דלבית הלל אמרינן מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, ואם כן גם אם ההבערה שלא לצורך אין בה איסור דאורייתא ושרי. כמו במטלית לקמן (בסוף העמוד), דשרי לפצוע בה את האגוז ולא חיישינן שמא תקרע וכדפירש רש"י בד"ה ואין חוששין, דלא הוי קורע על מנת לתפור. ומוכח דלא חיישינן לאיסור דרבנן שמא תקרע. וכתב דלולי דמסתפינא הייתי מפרש דהחשש הוא דכיון דאיירינן ברעפים שצריך לבודקן, חיישינן שמא יפקעו, וימנע משמחת יום טוב. והוכיח כן מדברי הרמב"ם (פ"ג מיום טוב ה"י) דכתב דטעמא דאין אופין בפורני חדשה שמא תפחת וימנע משמחת יום טוב.

ב) גמ', בעא מיניה ר' ירמיה וכו'. הקשה הפני יהושע דמאי שנא

מגמרא וקבלה. וכן פירש רש"י במנחות (טו.) דרך שנאה מרבתי. והמהר"ץ חיות הביא מספר יד מלאכי (סי' שצ"ד) דלימוד ערוך אינו הלכה למשה מסיני, אלא הלכה ברורה.

(יז) רש"י ד"ה תינוקות שטמנו. ואף על גב וכו' לאוכלו אכילת ארעי וכו' בהשוכר את הפועלים. הפני יהושע העיר, אי מקור דבריו מהשוכר את הפועלים, מאי טעמא נקט אכילת ארעי, הא התם לענין איסור דאורייתא איירינן וקודם שראה פני הבית, מותר אף באכילת קבע. וכמו שכתב רש"י בברכות (לא.) ועוד מקומות. וביאר דכיון דקושטא דמלתא דמדרבנן, אסורה אכילת קבע אף קודם שראה פני הבית, ורק באכילת ארעי מותרת, הוצרך רש"י לפרש כן.

(יח) רש"י ד"ה שאני וכו', דאיהו אחשבה בדבורו. ביאר השיטה מקובצת דהווי קביעות דוקא אם אמר מכאן אני אוכל למחר, אבל אם לא אמר כן, אפילו אם אמר שיהיו הפירות האלו לצורך שבת. אין כאן קביעות. אמנם ברבינו חננאל מבואר, דאמירתו הווי גילוי דעת, דכמו שהן עכשיו, הווי גמר מלאכתן. אם כן גם אם אמר שהפירות לצורך השבת, הווי קביעות.

(יט) תוס' ד"ה ואומר, מקשה בירושלמי וכו'. כתב הרש"ש דלבלוי דמוקים לה לעיל (י.) בבריכה ראשונה, וטעמא משום שמא ימלך, לא קשיא. דדוקא בכהאי גוונא לא יטול לבית שמאי. (כ) תוס' ד"ה בניו וכו'. פי' בירושלמי דוקא בניו וכו'. הרשב"א כתב דבני ביתו לאו דוקא, דהוא הדין לעצמו, כיון דאין החצר קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו. והמהר"ם ביאר דעת התוס', דכשבעל הבית עצמו אוכל מהפירות, הווי גילוי דעת שטובים הם לו כך, ואין הם צריכים להתייבש עוד, ואם כן נגמרה מלאכתן, ועל כן אסור לו לאכול מהן, אפילו אכילת עראי.

דף ל"ה ע"א

(א) גמ', היה אוכל באשכול, כתב הרש"ש דדוקא נקט היה אוכל, דבזה גילה דעתו דנגמרה מלאכתן וראויין לאכילה, ומשום הכי לר' יהושע חצר ושבת קובעות, ודלא כרש"י ד"ה ר' יהושע, דפירש דר' יהושע סבר דחצר קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו. אלא דעל ידי חצר ושבת, הווי גמר מלאכה ושפיר הווי קביעות.

(ב) גמ', ר' יהושע אומר לא יגמור. הרמב"ם (פ"ה ממעשר הכ"ג) כתב, היה אוכל באשכול וחשכה עליו לילי שבת לא יגמור. אכילתו בשבת עד שיעשר. ואם הניחן לאחר שבת הרי זה גומרו. והקשה הכסף משנה, דמשמע דפסק כר' אליעזר דגומר אחר השבת ודלא כר' יהושע. וכתב דגירסת הרמב"ם לגבי חצר כגירסא דידן. אמנם לגבי שבת גרס, דלר' אליעזר גומר בשבת עצמה, ולר' יהושע לא יגמור בשבת עצמה אלא למוצאי שבת,

מועט והתירו לצורך אפיה.

(ח) גמ', מולגין את הראש ואת הרגלים. כתב השיטה מקובצת דיש מפרשים דהיינו דוקא ראש ורגלים, אך אסור למלוג את כל הבהמה, כיון דיכול להפשיטה, והווי שלא לצורך. אמנם דעת הבעל העיטור דמותר למלוג את כל הבהמה, דהא ראש ורגלים נמי אפשר להפשיט, ואף על פי כן שרי למולגן, והא דנקט ראש ורגלים היינו משום דאורחא דמילתא למולגן.

(ט) רש"י ד"ה ואין גוזזין. דמיחזי כצריך לשיער. השיטה מקובצת פירש דאסור משום עובדין דחול.

(י) רש"י ד"ה ואין מתקנין את השפוד, ודלא כר' יהודה וכו'. משמע מדבריו דהאסור משום דהווי מכשירי אוכל נפש. אמנם הבעל המאור (טו. מדפי הרי"ף) כתב, דמיירי בשפוד של עץ ואסור משום אשוויי מנא. ואפילו ר' יהודה מודה.

(יא) גמ', אבל מפצעין את האגוז במטלית. בחידושי המאירי ביאר, דמיירי שמפצח את האגוז בשיניו, ועושה אותו במטלית כדי שלא ינזקו שיניו.

דף ל"ד ע"ב

(יב) גמ', למוצאי שבת לא יאכלו. כתב המאירי דדוקא שבת קובעת למעשר. אך יום טוב אינו קובע למעשר, כיון דאין בו עונג אלא שמחה. וכן כתבו הצ"ח והפני יהושע. אמנם בשער המלך (פ"ה ממעשר הכ"ג) כתב, שלדעת הרמב"ם שגם ביום טוב יש דין עונג (כמבואר בהלכות יום טוב פ"ז) יום טוב קובע למעשר כשבת. (יג) גמ', המעביר תאנים בחצירו. כתב השיטה מקובצת דדוקא נקט בחצר, שהוא מקום המיוחד לייבוש התאנים ולא חיישינן שמא ימלך. אבל במקום שאין רגילות לייבשן בו, חיישינן שמא ימלך ולא ייבשן, והווי גמר מלאכה.

(יד) גמ', וקראת לשבת עונג. ביאר החתם סופר דבשלמא בחצר, תלויה הקביעות בפירות, וכיון שלא נגמרה מלאכתן, אין החצר קובעת. אך לגבי שבת, דקביעותה תלויה באדם האוכל, וכיון דיש לו עונג בפירות, אף על פי שלא נגמרה מלאכתן, מכל מקום העונג קובעו.

(טו) גמ', ואימא שבת דומיא דחצר. הקשה הפני יהושע מאי טעמא לא נקט שבת דומיא דבית, הא ראית פני הבית לכולי עלמא מדאורייתא, ואפילו הכי אינה קובעת אף מדרבנן, אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. ותירץ, דנקט הכי, כיון דבסוגיין מיירי בחצר, וכן הא דמעביר תאנים, בחצר מיירי. דהיינו דהא דחצר קובעת, שנינו בהדיא. אבל בית לא נקט במשנה אלא בדברי ר' אושעיא.

(טז) גמ', לימוד ערוך הוא בדינו. כתב השיטה מקובצת דהיינו

הדרק היוזמי

מדהלל, דהשתא שמעינן דר' יוחנן מתיר אפילו בשבת עצמה, בדבר שלא נגמרה מלאכתו. דהרי הלל דאוסר היינו בשבת עצמה, ובני דורו החלוקין עליו מתירין בשבת עצמה, וכוותיהו סבר ר' יוחנן.

דף ל"ה ע"ב

ט) גמ', מקח כדתנן וכו'. הקשה השיטה מקובצת מדוע במקח אמרינן כדתנן ולאפוקי, לימא מקח לאפוקי מהא דתנן, כמו בתרומה שבת וחצר. ותירץ, דלולי דאמר כדתנן, הוי קשיא היאך פסק ר' יוחנן דמקח לא קבע, והרי שנינו דהמחליף פירות זה לאכול וזה לקצות חייב, ומוכח דמקח קובע למעשר, ור' יוחנן סבר דהלכה כסתם משנה אף שיש בה מחלוקת. ולהכי מיייתי סתמא אחרינא דמקח אינו קובע, והאי סתמא עדיפא כיון דלית בה מחלוקת.

י) גמ', רוב עמי הארץ מעשרין הן. ביאר הרש"ש שהדיוק הוא, דאם היו מחצה מעשרין ומחצה אינן מעשרין, יש לצרף המיעוט דאין מעשרין קודם גמר מלאכה למחצה שאין מעשרין כלל, ונמצא דרובן אינן מעשרין, ואם כן אין מקום להקל כשאר דמאי, אבל כיון דרובן מעשרין שפיר יש להקל.

פרק משילין

יא) מתניתין, אבל לא בשבת. כתב המגן אברהם (סי' של"ח סק"י) דבשבת לא התירו משום דהוי טירחא שאינה לצורך שבת. והמשנה ברורה (שם סקכ"ה) כתב, דלהאי טעמא אם צריך הפירות לצורך היום, שרי להשילן כדי שלא יטנפו.

יב) רש"י ד"ה משילין, מי שיש לו חטין ושעורין וכו'. הקשה השיטה מקובצת דאם כן מדוע לא שנינו משילין תבואה. ותירץ, דשאר פירות כגון פירות האילן, מסתמא מעלן לגג משום דבעי לייבשן, כמו גרוגרות וצימוקים. ואותן בודאי אין משילין, דמשום פסידא לא התירו לטלטל מוקצה. אבל חטין ושעורין אינן מוקצה ושרי להשילן. וכדאי גוונא בשאר פירות דאינן מוקצה נמי שרי.

יג) רש"י ד"ה ומכסין וכו', ולא אמרינן טורח שלא לצורך יום טוב. כתב הרא"ש (סי' א') דמדברי רש"י דמכסין את הפירות מייירי ביום טוב. אך כתב דנראה כדעת ר"י דמייירי בשבת, דהא דנקט בסיפא דמתני' בשבת, קאי אף על דינא דמכסין. אמנם הפני יהושע כתב, דיש לומר דהא דנקט יום טוב, היינו משום דעיקר מתניתין ביום טוב מייירי. ומה שלא פירש רש"י כן ארישא דמתניתין, משום דהתם איכא רבותא אפילו ביום טוב, דהוה אמינא לאסור משום דהוי עובדין דחול, וגם טירחא, קא משמע לן

ושפיר פסק כר' יהושע. אך הפני יהושע כתב דהרמב"ם גרס גבי שבת דלר' אליעזר לא יגמור, ולר' יהושע יגמור, ופליגי בשבת בהיפך ממה דנחלקו בחצר.

ג) גמ', ואחד מקח. כתב האור שמח (פ"ה ממעשר ה"ב), דאף על פי דהקביעות תלויה בגמר מלאכה ולא במקח, מכל מקום אחר הגמר מלאכה קובע המקח למפרע.

ד) גמ', לאפוקי מדהלל. כתב המהר"ץ חיות דמדהוזכר הלל בברייתא על כרחך דהוא תנא, וצריך ביאור, דבתנאים לא מצאנו כלל הלל, מלבד הלל הבבלי. ובירושלמי (חגיגה פ"ב) מבואר דלא היתה מחלוקת בישראל, וגם בימי שמאי והלל לא היו אלא ד'. ובברייתא דהכא מוכח דהלל ובני דורו נחלקו לענין שבת אי קובעת למעשר. וכתב דשמא הוא הלל בנו של רבן גמליאל דיבנה.

ה) רש"י ד"ה וא"ר אבהו. בסוה"ד, ויכול לסלקן משם. כתב הרש"ש דיש לגרוס ברש"י כמבואר בתוס' ד"ה רישא, ויכול לסלקו מלמעלה שלא יגע באחרים. דבהאי גוונא אמנם לא יגע האדם באחרים.

ו) תוס' ד"ה רישא וכו'. בסוה"ד, כגון שנטלו בפשוטי כלי עץ. כתב הרש"ש דגם בכלי המקבל טומאה מהני בכי האי גוונא דהגברא ראשון לטומאה. ותוס' כתבו כן לרווחא דמילתא, דבפשוטי כלי עץ, אפילו אם היה אב הטומאה מהני. ועל כרחך יש לומר כן לתירוץ הראשון שתיירצו, דאם היה אב הטומאה, אם כן מה שנטל הוי ראשון ויכול לטמא הסמוך לו והוי שני לטומאה. אמנם אפשר דלא בעי לכך משום דכל זית היה בפני עצמו, ואינו מטמא אחרים אלא בכביצה.

ז) תוס' ד"ה ר' אליעזר. א"נ התם מייירי בתנאים דנגמרה מלאכתן וכו'. כתב המהרש"א דלהאי תירוצא אין לחלק בין יחדום ללא יחדום, ולכן בדבר שלא נגמרה מלאכתו אפילו אם יחדום יאכל למוצאי שבת. והקשה דלפי זה אמאי מוקמינן מתני' לר' אליעזר דשבת קובעת, שמא מייירי בחצר דקובעת אף כשלא נגמרה מלאכתו, ונקט שבת לאשמועינן דטבל מוכן אצל שבת. ותירץ, כיון דלקושטא דמילתא שבת קובעת לר' אליעזר, מסתבר טפי להעמיד המשנה כפשוטה דשבת קובעת.

ח) תוס' ד"ה שבת, ובדין הוא דה"מ למינקט לאפוקי מדר"א וכו'. הקשה המהרש"א מדוע לא קאמר דלאפוקי מר' יהושע דאמר לא יגמור. וכתב דהבעל המאור (יט: מדפי הרי"ף) תירץ, דעדיפא ליה לאשמועינן דאיכא תנא דסבר כר' יוחנן, דהיינו בני דורו דהלל דחלוקין עליו. והפני יהושע תירץ, דאי הוי אמרינן דלאפוקי מר' יהושע, לא הוה שמעינן אלא דלר' יוחנן מותר במוצאי שבת, (דבהא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע). ועדיפא ליה לומר דלאפוקי

יולולו בה, דאין החשש משום זלזול, אלא דחיישינן שמתוך שבהול לפנות את האוצר, ישכח שהוא שבת. ולפי זה אתי שפיר נמי הא דלא קאמר דדוקא בשבת אסור משום דליכא הפסד ממון. דחששא דאשווי גומות חמיר טובא, ואין להקל בו מחמת הפסד ממון יותר מביטול בית המדרש. דדוקא היכא דאסור מצד טירחא או עובדין דחול, שייכת הסברא דהפסד ממון טפי מביטול בית המדרש. (ועיין באות ג' ואת ד')

ג) גמ', והכא תנן משילין. כתב הפני יהושע דהני בעיות לאו בחדא זימנא נאמרו בבית המדרש, ולא אמורא אחד אמרן, אלא כמה אמוראי, וכל אחד נקט צדדי הספק לפי הסברות שנראו לו טפי. ומשום הכי אין להקשות מדוע נקט סברות שונות בכל בעיא. ד) גמ', שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה. הקשה הרשב"א, דמתניתין מוכח איפכא, דשרי להשיל פירות ביום טוב ובשבת אסור. ותירץ, דבעיקרי המלאכות, שרי טפי ביום טוב מבשבת כיון דבשבת כל מלאכה אסורה, וביום טוב הותרה מלאכת אוכל נפש. אך במה שהותר במקצת גם בשבת וגם ביום טוב, יש להחמיר ביום טוב טפי, דכיון דקיל יבואו לזלזול בו. והשיטה מקובצת תירץ, דבאיסור דרבנן שאינו משום גזירה כגון מוקצה, אמרינן דשבת חמירא ואין מזלזלין בה, אך באיסור דרבנן דטעמו משום גזירה, כאוצר דחיישינן בו לאשווי גומות, ודאי דחיישינן טפי לאיסור שבת דחייב סקילה טפי מיום טוב דהוא חיוב לאו.

ה) גמ', להפסד מרובה חששו. הקשה הצ"ח דאם כן מדוע לא שנה כדי יין ושמן ותו לא. ותירץ, דמכדי יין לא מצינן למעט אוירא דליבני, דהוה אמינא דנקט כדי יין לרבנות דאף שהוא הפסד מועט התירו לכסותן, וכל שכן דשרי באוירא דליבני שהוא הפסד מרובה, להכי תנא ברישא פירות דהוו הפסד מרובה, ודוקא בהן שרי אבל באוירא דליבנא אסור.

ו) גמ', להפסד מועט לא חששו וכו'. הקשה הרשב"א, דהכא מסקינן דחששו להפסד מועט, ובשבת (קנד:) איתא, דלא חששו להפסד מועט. ותירץ, דהתם מיירי בשבת, והכא מיירי ביום טוב, וכיון דליכא אלא טורח מועט, אף חששו להפסד מועט, והתירו. והשיטה מקובצת תירץ, דהתם הוי הפסד מועט ממש ולכן אסור. אבל הכא הוי הפסד טפי מדהתם, ומה דקרי ליה מועט, משום דכנגד הפסד הפירות מועט הוא. ובשם התוס' תירץ, דהכא מיירי בביטול כלי מהיכנו, הלכך חששו להפסד מועט. אבל התם מיירי בטלטול כלי שאינו ניטל, ובהא לא חיישי להפסד מועט.

ז) גמ', אותן שתי חלות מוקצות הן. הקשה הרש"ש דמה בכך דמוכנות הן לדבורים, הא מסקינן לעיל (ו:): דמוכן לכלבים הוי מוכן לאדם. עוד הקשה, וכי מאכל בהמה כגון תבן הוי מוקצה כשמסתפק הימנו. ותירץ, דשאני הכא שהוא מקצה אותם מדעתו

דשרי. אמנם בכיסוי פירות דליכא עובדין דחול, כיון דגם בשבת עושין כן, וליכא נמי טירחא כל כך. הוצרך רש"י לפרש דבהא נמי איכא רבותא.

יד) גמ', חד תני משילין. הקשה השיטה מקובצת מדוע לא אמרינן מאי טעמא דמאן דתני משילין דלא תני משחילין, וכן באידך אמוראי. ותירץ, דחדא מילתא היא, ומשמעות אחת לכולן, וליכא נפקותא ביניהו. אי נמי דליכא קפידא בהאי טפי מהאי.

טו) רש"י ד"ה כי ישל, אילן זית יפיל את פירותיו וכו'. משמע דמשילין לשון הפלה הוא, אמנם רבינו חננאל פירש דמשילין היינו משלשלין ומשמע דשרי אף לשלשל הפירות.

טז) גמ', דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה. הקשה המהרש"א אם כן בשבת יש להתיר טפי להשיל פירות, ומדוע שנינו דמשילין ביום טוב ולא בשבת. ותירץ, דהכא מיירי באיסור טלטול שלא לצורך, ובוה יש לאסור בשבת טפי מיום טוב, כיון דאיסורו משום הוצאה, האסורה בשבת ומותרת ביום טוב. ואף על פי כן מפני אורחים וביטול בית המדרש התירו ולא גזרו משום הוצאה, כיון דשבת חמירא ולא מזלזלין בהם, אמנם יום טוב אף דהוצאה מותרת בו, מכל מקום מזלזלין בו, הלכך אסור לגמרי. (ועיין לקמן ע"א אות ד' בדברי הרשב"א).

דף ל"ו ע"א

א) רש"י ד"ה שלא יגמור וכו', אלא ד' או ה' קופות וכו'. כתב הרשב"א דדברי רש"י אליבא דרב חסדא בשבת (קכו:), דד' וה' קופות דוקא. אמנם הכא מיירי אליבא דשמואל, דלדידיה ד' וה' לאו דוקא ושרי אפילו טובא, ובלבד שלא יגמור את האוצר דאתי לאשווי גומות מדעתו, כדי לתקן האוצר. והפני יהושע כתב דיש לתמוה, דלעיל מספקא לן אליבא דרב חסדא דד' וה' קופות דוקא, אי ביום טוב שרי אפילו טובא. והשתא מספקא לן אליבא דשמואל דשרי טפי. ותירץ, דרב חסדא מודה לשמואל דאסור לגמור האוצר משום אשווי גומות, ואם כן שפיר מספקא לן השתא, אליבא דרב חסדא אם שרי לגמור האוצר ביום טוב.

ב) גמ', או דילמא התם דאיכא ביטול בית המדרש וכו'. הקשה הפני יהושע מדוע הוצרך לסברא זו, תיפוק ליה בסברה של הצד הראשון דשבת דחמירא לומר, דמשום הא לא חיישינן לזלזול, אבל ביום טוב דקיל חיישינן ואסור כמו שאמרה הגמ' בעבעיא קמייתא. ותירץ, דדוקא לענין טירחא וטלטול מוקצה, אמרה הגמ' את הסברא דיום טוב משום דקיל וכו'. דכיון דהוצאה מותרת ביום טוב לצורך, גזרינן שמא יטרח ויטלטל אף שלא לצורך. אמנם לגבי החשש דאשווי גומות, הכל יודעין דבנין וסתירה אסורין ביום טוב כבשבת, ולא שייך נמי לומר דכיון דשבת חמורה לא

אלא צריך ליתן סכין או שום דבר בין הכיסוי לתיבה בענין שיכולו לצאת משם. והקשה הבית יוסף (שם) דלא אסר ר' שמעון לפרוס מחצלת על הכורת משום פסיק רישיה אלא בדבורים שבמינן ניצוד, אבל זבובים שאין במינן ניצוד, כיון דאינו מתכוין שרי, אף על גב דפסיק רישיה הוא. וכתב הב"ח (שם) דשגגה היוצאת מפי השליט היא, דבסוגין מבואר דדבורים הוי שאין במינן ניצוד, וכן הקשה המהרש"א. והאליה רבה (שם סקי"א) תירץ, דלבית יוסף ביאור דברי הגמ', דקא משמע לן דדבורים הוו שבמינן ניצוד ולכן אסור, וכן כתב הצ"ח. אך המהר"ם שיף כתב דאי אפשר לומר כן, והוסיף דצריך לומר דהבית יוסף לא גרס בנוסח הגמ', פשיטא וקא משמע לן.

יד) גמ', וכי עושין גרף של רעי לכתחילה. הקשה הרשב"א הא שפיר קאמר אביי, וכדאיתא לעיל (כא:), דאין מזמנין את הנכרי בשבת משום שיורי כוסות, ואם כן היאך התיר רבה. ותירץ, דהכא שאני דאיכא הפסד ממון. אי נמי דהתם הויא עשית גרף לכתחילה כיון דמזמין ומשקה את הגוי בכוסו, אמנם הכא אינו עושה גרף לכתחילה, דהמים כבר מצויין שם, אלא מכניס מיטתו להתם, וממילא נעשה כגרף של רעי.

טו) גמ', נותן בו מים ומחזירו. הקשה הב"ח (סי' ש"ח) מאי טעמא בעינן לתת תוכו מים, הרי מוקצה מחמת מיאוס שרי, ואפילו נר של חרס, ושל נפט דמסריח, ומאי שנא עביט. ותירץ, דמה שהתירו בנפט היינו משום דראוי לכסות בו כלי, אבל עביט של מי רגלים אינו ראוי לכך.

טז) שם. הקשה הרשב"א דמה בכך דנותן לתוכו מים, הרי כגרף הם ומאוסין. ותירץ, דמכל מקום חזו לבהמה. והקשה דהא מים אפשר לנערם, ואיתא בשבת (קמב.) דדוקא בפירי דמיטנפי אי ינערם שרי לטלטל כלכלת פירות כשאבנים בתוכה, אבל בלא מיטנפי אסור, וצריך לנערם כדי שתיפול האבן. ותירץ, דשאני הכא שאם ישפוך המים, יתלכלך ביתו ויעשה גרף של רעי.

יז) מתניתין, ולא מטפחין ולא מספקין. הרא"ש (סי' ב') כתב, דבירושלמי (בפרקין הלכה ב') איתא, דמטפחין היינו טיפוח לרצונו, ומספקין היינו בחמתו. וביאר הקרבן נתנאל דתרווייהו יד על יד, ודלא כרש"י ד"ה ואין מספקין. והקשה התוס' יום טוב מאי טעמא בעי לאשמועינן מרצונו ובחמתו, וכי יש לחלק ביניהם. ותירץ הרש"ש, דכיון דטעם האיסור משום שמא יתקן כלי שיר, ולא שייך בחמתו, שפיר אשמועינן התנא דלא פלוג, ואף בחמתו אסור.

יח) מתניתין, ולא חולצין. הקשה הפורת יוסף דתיפוק ליה דאין חולצין משום דאסור לקשור ולהתיר. ובשלמא לרש"י בשבת (קיא:), שרי, משום דרק של קיימא אסור, אבל לשיטת הר"י

שלא יטלטלם משם, אלא שיהיו מונחין במקומם לאכילת דבורים. ח) גמ', שחישב עליהם. התוס' בשבת (מג:), ד"ה דחשוב הקשו, הרי אסור לדרותם, ובודאי לר' אליעזר דסבר (שם צה.) דהרודה חלות בשוגג חייב חטאת. אלא אף לרבנן דפליגי, מכל מקום איכא איסור שבות, ואם כן הוי דבר שאינו ניטל. ותירצו, דהכא מיירי כשהחלות כבר רדויות ומונחות בכורת, אי נמי מיירי בדבש שצף על גבי החלות דאינו טעון רדייה.

ט) רש"י ד"ה בחלונות, מפני שיש טורח וכו'. אמנם הרמב"ם (פ"ה מיום טוב ה"ה) כתב, ולא ישלשלם בחבל מן החלונות ולא יורידם בסולמות שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. הרי דכתב הטעם משום עובדין דחול, ודלא כרש"י.

י) רש"י ד"ה במאי אוקימתא וכו', כלומר וכו' ר' שמעון דלית ליה מוקצה. כתב הגאון רבי עקיבא איגר (בגליון הש"ס שבת מג:), דמדברי רש"י אלו משמע דפירכת הגמ' דלר' שמעון לא בעינן כלל לשינויא דאיכא בחלות. ואם כן לא סבר ר' שמעון כלל להא דר' יצחק דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת. אמנם מדברי רש"י בשבת (מג:), ד"ה אי משמע, דגם לר' שמעון בעינן לשינויא דאיכא ב' חלות, אלא דפרכינן דלא בעינן לאוקימתא דחישב.

יא) גמ' אתאן לר' שמעון וכו', כתב המהרש"א (בעמוד ב' על תוס' ד"ה אלא וכו') דתוס' לא גרסו בגמ' 'ותסברא דר' שמעון היא וכו'. אלא כדאיתא בשבת (מג:), 'ובלבד שלא יכוין לצוד, מני אי ר"ש לית ליה מוקצה, אי ר' יהודה כי לא מכויין מאי הווי, הא דבר שאין מכויין אסור, לעולם ר' יהודה ומאי שלא יכוין לצוד שלא יעשנה מצודה'. ולדעתו כל מה שנוסף בסוגיין הוא הוספה שטעו להוסיף בגוף דברי הגמ' מה שראו גליון מפירוש הר"מ מאיברא. (ועיין באות הבאה)

דף ל"ו ע"ב

יב) תוס' ד"ה אלא וכו', ותימה דהא מודי וכו'. עיין באות הקודמת, ועיין במהרש"ל שרצה לבאר דבריהם, והמהרש"א כתב דדבריו דחוקים. וביאר על פי תוס' ישנים והמרדכי (בסוף פרק כירה), דקושית התוס' היתה לדברי המקשה, דלדברי המתיר לא קשה על רש"י, דאפשר לפרש דהיינו שלא יכסה כל החלונות, ור' שמעון נמי מודה דבכהאי גוונא אסור. אמנם ממה דפירש רש"י כן בדברי המתיר, על כרחך דלדידיה מעיקרא נמי מיירי בכיסוי כל החלונות, דהא לא מצינו דפליגי המקשה והמתיר, ואף על פי כן אמר המקשן דלר' שמעון איתא שפיר. והקשו דהא מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות.

יג) גמ' מהו דתימא במינן ניצוד אסור וכו'. הטור (סי' שט"ז) הביא דעת בעל התרומה דאסור לנעול בשבת התיבה שיש בה זבובים,

הדרק היוזמי

בירושלמי. והקרבן נתנאל (אות פ') העיר, דבירושלמי לא מצאנו כן, אלא תוספתא היא במכילתין (פ"ד הלכה ג'). אמנם הר"ן (כ: מדפי הר"ף) כתב, שאם הפריש תרומה ומעשר בשבת דינו כמבשל בשבת דבשווג יאכל ובמיד לא יאכל.

ד) גמ', הא בית שמאי. הקשה הרש"ש, לרב נחמן דאית ליה לעיל (ב.) דלביית שמאי דוקא בשבת יש דין מוקצה, ולא ביום טוב. היאך מוקי למתני' כבית שמאי, הא קתני דאין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, ומשמע דלענין מוקצה שוין הם. ותירץ, דשמא דוקא בדבר הנאכל סברי דליכא מוקצה ביום טוב, ונכלל במה דנקט במתניתין אוכל נפש. עוד תירץ, דכיון דמוקצה דבעלי חיים ודאי אסור, וכמו שכתבו התוס' (שם) ד"ה דילמא, ומשום הכי לא יכול היה התנא לשנות דלדין מוקצה נמי שונה יו"ט בשבת באופן כללי, לא נקט לה.

ה) מתניתין, הבהמה והכלים וכו'. כתב הפני יהושע דהא דנשנית משנה זו לענין יום טוב, אף על פי דלא שייכא טפי ביום טוב משבת. היינו משום דבשבת אין דרך להוליך בהמת חבירו ממקום למקום, וכן להשאיל כלים ולהוליכן ממקום למקום. אבל ביום טוב אורחא דמילתא היא, כיון שיש צורך יום טוב בכלים כדי לעשות בהן מלאכת אוכל נפש, וכל שכן בהמה ועיסה שהן עצמן אוכל נפש.

ו) מתניתין, הרי אלו כמקום שהולכין. הקשה בספר מים חיים מדוע לא נקט הרי אלו כרגלי כולן כדנקט התנא בשאר הדינים. ואין לומר דכיון דאחד מעכב על חבירו, הדבר תלוי במקום שכולן שוין. אבל לישנא ד"כרגלי כולם" אפשר דאינן שוין. דזה אינו, דהרי גבי אשה ששאלה מחברתה נקט הרי אלו כרגלי שתיהן, אף על פי שאחת מעכבת על חברתה.

ז) רש"י ד"ה אבל הכא וכו', דהכל יודעים שלא יניחם וכו'. פירש המהר"ם, שהכל יודעין שלא יניחם כמות שהן למטה, דלכשיפסקו הגשמים יחזור ויעלם לגג שיתיבשו, ויבואו לזלזל באיסור יו"ט.

ח) תוס' ד"ה ורמינהו וכו', ולכך לא מיייתי מהוצאה דאיסורא דאורייתא. הקשה המהרש"א דכיון דהמקשן לא ידע דטלטול משום הוצאה, מדוע לא הקשה, דילמא עד כאן לא קאמרי בית הלל אלא בהוצאה דאורייתא, אבל בטלטול לא התירו. ותירץ, דסברא גרועה היא להחמיר טפי בדברבן מבדאורייתא, דאם התירו בדאורייתא ודאי דהתירו בדברבן. אבל מבית שמאי פריך שפיר שמא בטלטול התירו. דסברא מעולה היא להחמיר בדאורייתא טפי מבדברבן.

דף ל"ז ע"ב

ט) גמ', הרי היא כרגלי הלוקח. כתב השיטה מקובצת דהרי היא

(מסכת שבת דף מא: מדפי הר"ף) דחייב בקשר אומן, אף שאינו של קיימא, קשה, דבחליצה בעינן קשר דמיהדק, וכדאיתא ביבמות (קב.). ותירץ, דהכא מיירי בהיה המנעל קשור מערב שבת ויו"ט. ואם משום דמתיר הקשר, הא סבירא ליה להר"ף דחייב דוקא במתיר על מנת לקשור. הלכך לולי הגזירה דאין חולצין הווי שרי.

יט) מתניתין, ולא מיבמין. הקשה הרש"ש מאי איריא ביום טוב, הא אפילו בחול המועד אסור משום דשמחה היא לו, ואין מערבין שמחה בשמחה וכדאיתא במועד קטן (ח:) והטורי אבן (חגיגה ח:) תירץ, דנפקא מינה לליל יום טוב ראשון דליכא למצות שמחה. והקשה הרש"ש דמכל מקום גם בליל ראשון חייב בשמחה מדברבן, ותיפוק ליה דמשום הכי אין מיבמין. ותירץ, על פי מה שכתב הרכי משה (או"ח סי' תרצ"ו) דדוקא ברגלים אין נושאים נשים, דחייב השמחה הווי מדאורייתא, אבל בפורים דאינו מדאורייתא שרי, וליכא משום אין מערבין.

כ) תוס' ד"ה והא וכו', הרש"ש הביא ראיה לרש"י דאית ליה דגם במקום מצוה אסור. דהא הא דעולין באילן חשיב הכא בדברים שמשום שבות, ואף על פי כן אסור אף במקום מצוה כדאיתא בראש השנה (לב:). וכן סמיכה אסורה לבית שמאי ביום טוב משום הא דאין רוכבין על גבי בהמה, ואף על גב דמצוה היא. ומוכח, דעיקר הגזירה משום שבות וגזרו אף במקום מצוה. והכא נמי עיקר הגזירה משום רשות, אך אגב כן נאסר אף במקום מצוה, וכדברי רש"י.

דף ל"ז ע"א

א) גמ', מצוה בגדול ליבם. הקשה השיטה מקובצת דהיינו דוקא ביום, אמנם חליצה לר' יוחנן ביבמות (לט:): גדול וקטן שוין, ואם כן קשה דהא עושה מצוה. ותירץ, דפירכת הגמ' אינה ללא חולצין אלא ללא מיבמין, כיון דאין החליצה עיקר המצוה, דמצות יבום קודמת לה, כדאיתא ביבמות (לט:).

ב) גמ', ואלו הן משום מצוה וכו'. הקשה הרשב"א מאי שנא מהא דאיתא בשבת (קנ.) דמשדכין התינוקות בשבת, וכן מלמדין התינוק ספר ואף אומנות, והיינו משום דחפצי שמים מותרין, והכא נמי חפצי שמים הן. ותירץ, דשאני הני דהוו חפצי שמים טפי ולכן מותרין.

ג) גמ', לא מקדישין ולא מעריכין וכו'. כתב השיטה מקובצת דבירושלמי איתא, דכולן שעשו בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין, מה שעשו עשו, ולא קנסום חכמים. וכן כתב הר"ף (כ: מדפי הר"ף) דמאן דעבר ואקני בשבת ויום טוב קנין במקרקעי או מטלטלי הוויא הקנאה. וכן כתב הרא"ש (סי' ב') וכן איתא

הדרק היוזמי

מסכת ביצה דף לז – דף לח

ד' אייר – ז' אייר התשע"ד

(הרי"ף) כתב דלדעת הרי"ף (שם) מה דשתיק רב היינו משום דלא חש להו. וקיימא לן כרב והבהמה אסורה. אך **לבעל המאור** (שם) רב שתיק משום דאודי להו, דאין לומר דלא חש להו כיון דגברי רברבי הן והיה לו להשיבן, והלכך הבהמה מותרת.

(יז) **גמ', שם, הקהילות יעקב** (סי' ט') ביאר סברת רב לדעת הבעל המאור (עיין באות הקודמת). בכמה דרכים (עיין שם). ואחת מהם על פי דברי הנודע ביהודה (תנינא אבן העזר סי' ל"ח) שכתב, דדבר שיש לו מתירין שייך דוקא בדבר הנאכל, דאמרינן עד שיאכלנו באיסור יאכלנו בהיתר. אבל גבי טלטול מוקצה דיכול לטלטלו ולהשתמש בו היום וגם מחר. אם כן הטלטול של היום לא יהיה מותר לו למחר, אלא דוקא הטלטול של מחר. אבל הטלטול של היום נשאר באסורו, ואם כן לא הווי דבר שיש לו מתירין. ועל כן הכא דבעינן לאסור משום מוקצה שנתוספו גידולי מוקצה ביו"ט דהוו נולד. ומחמת טעם זה יאסרו עליו כל הבהמות שבעולם ולא יותר לעולם דמה שיותר הוא הטלטול של מחר ולא של היום, ואם כן יתבטל כדי שלא יפסיד. אמנם לענין איסור תחומין שפיר חששו, דכיון דאינו שייך בכל הבהמות, אלא דוקא בבהמת השותפין מחמת חלק השותף האחר, וכיון שיכול לאוכלה למחר וכן יכול לאוכלה היום בתוך תחומו. אינו מפסיד כלום אם נחמיר עליו.

(יח) **תוס' ד"ה לאיסור וכו', וקשה וכו'** חלק חבירו מותר לו לאכול. **הרשב"א** ביאר דעת רש"י דהכא אין חלקו מבורר מערב יום טוב, כיון שכל שעה יונק כל חלק מחבירו, והווי מוקצה כלפי כל אחד מפני חלק חבירו שמוקצה בבין השמשות, והא דבעלמא שרי היינו כשחלקו מבורר, ויכול לחלוק וליטלו ומוכן לבעליו, ובודאי דמה דמוכן עבורו אינו מוקצה לחבירו, דהא יכול ליתנו לו גם באותה שעה.

דרק ל"ח ע"א

(א) **גמ', וכי לית ליה לר' אושעיא ברירה.** הקשה המהרש"א כיון דלמסקנא דסוגיין לר' אושעיא דברבנן איכא ברירה. שוב קשה **אלעיל** (י.), מדוע לא שנו בית הלל מכאן אני נוטל למחר, דהא משנינן התם דלר' אושעיא ליכא ברירה. ותירץ דאין הכי נמי, וצריך לשנויי כדתירץ רבא התם דטעמא משום דלמא מטלטל ושביק ולא משום דליכא ברירה. **והפני יהושע** כתב, דלעיל לא קשיא אלא בדברי בית הלל דסתרי אהדדי. אמנם זה ודאי דמצינו תנאי טובא דסברי יש ברירה ואפילו בדאורייתא. ושפיר אפשר דר' אושעיא מספקא ליה כמאן קיימא לן. ומשום הכי בדאורייתא פסק לחומרא דאין ברירה, ובדרבנן אויל לקולא, ככל דיני הספיקות. וכן כתב הצ"ח.

כרגלי הלוקח אף שהבהמה ברשות המוכר, ואם ירצה יכול לחזור בו. וטעמא, דכיון שהסכימו על המקח ומסתמא יעמוד המוכר בדבורו, אוקמוה רבנן ברשות הלוקח אף דלא נתן מעות.

(י) **גמ', דיקא נמי וכו'.** ביאר המאירי (במתני') דבנו נמי רועה הוא ושפיר דייקין מדנקט או לרועה דמיירי בשני רועים.

(יא) **גמ', הלכה כר' דוסא.** הקשה הרשב"א, הא מדנקט הלכה משמע דפליגי, ואנן לא אשכחן דפליגי, נולתירוצא דכאן ברועה אחד על כרחך לא פליגי. ותירץ, דקא משמע לן דשנויא דשניין כאן ברועה אחד כאן בשני רועים שנויא היא. עוד הקשה, דלכאורה גם בשני רועים יהא כרגלי הרועה דהא קיימא לן דיש ברירה דברבנן. וכתב, **דהתוס' תירצו,** דלא אמרינן הכא יש ברירה, כיון דלא התנה בעל הבהמה בפירוש על אחד מן הרועים. אמנם כשאין אלא רועה אחד קיימא ברשותיה אף ללא דין ברירה, כיון דעומדת למוסרה לו בבין השמשות לרועה.

(יב) **רש"י ד"ה כאן וכו', שאין בעיר אלא רועה אחד וכו',** בשני רועים וכו'. כתב הר"ן (כ': מדפי הרי"ף), דהרי"ף פירש בענין אחר, דהא דשני רועים היינו שמסרן מערב יום טוב לשני רועים, ולא בירר דבריו אצל מי ברצונו לשמור הבהמה ולמחר בירר ומסר לאחד מהם. והווי כרגלי הבעלים אף דברבנן יש ברירה, מכל מקום כיון דאכתי לא בירר למי ימסור לשומרה, לא גמר בדעתו להוציאה מרשותו.

(יג) **בא"ד,** הלכך בין מוכר בין לוקח וכו'. הקשה השיטה מקובצת הא בלוקח לא הוזכר כלל מסירה לרועה, ומדוע נקט רש"י כן. ותירץ, דאפשר דלדעת רש"י, הסיפא דמוסר בהמה לרועה, קאי ארישא, דהיינו דאם לקח בהמה מחבירו, ומסרה המוכר לרועה, אף על פי שלא נתנה לו אלא ביום טוב, הרי היא כרגלי הרועה, וטעמא משום שדעת הלוקח שתהא בהמתו בכלל שביתת הרועה.

(יד) **גמ', שנים ששאלו חלוק בשותפות.** הקשה הקובץ שיעורים (אות ע"א) הא בעירובין (צו.). מבואר, גבי חבית שקנתה שביתה, ומים שלא קנו שביתה, שהחבית טפלה לגבי המים ובטלה. ואם כן הא בגד טפל לגוף האדם, ולא יהא בו כלל איסור תחומין. וכתב, דאפשר דמלבוש לא מיקרי טפל, והא דמותר להוציא בשבת דרך מלבוש, היינו משום דכתיב לא תוציאו משא, ובגד אינו משא. אבל איסור תחומין אינו תלוי במשא, וכמו שאסור לאדם לילך חוץ לתחום, אף דגופו אינו בכלל משא.

(טו) **גמ', דקא ינקי תחומין מהדדי.** הקשה הצ"ח דהיניקה אינה אלא מעט ותיבטל ברוב. ותירץ, דצריך לומר דהווי דבר שיש לו מתירין ואינו בטל.

(טז) **גמ', לאיסור מוקצה לא חששו שתיק רב.** הר"ן (כ"א: מדפי

וצריך לומר דהני אמוראי דהקשו שיבטלו המים והמלח בעיסה, סברי כמהרש"ל, דדבר שאינו אסור לכל לא חשיב דבר שיש לו מתירין, ומשום הכי הקשו שיבטלו בעיסה. אבל רב אשי סבר דלא כמהרש"ל ומשום הכי תירץ דהוי דבר שיש לו מתירין ולא בטיל, ושפיר מיושבת קושית התוס'.

דף ל"ח ע"ב

ח גמ', הרי שנתערב לו קב חטין וכו'. כתב הפני יהושע, דיש לבאר מה סברת מחלוקתם אי מין במינו בטל מנחות (כג:). דלר' יהודה אף על גב דאחרי רבים להטות, מכל מקום סברא היא דמין במינו לא בטיל, דדוקא בסנהדרין אמרינן הכי, כיון דהמיעוט כמאן דליתיה ובטל לגבי הרוב, והוא הדין למין בשאינו מינו שכיון שעיקר הטעם והממשות משל הרוב הוא, נתבטל המיעוט וכמאן דליתיה. אמנם לגבי מין במינו, הטעם והממשות שוין, ולא נאבד שם המיעוט, ולא שייך לומר בו דכמאן דליתיה דמי, ואכתי קבוע הוא ואיתיה בעיניה. אך לרבנן, איפכא מסתברא, דדוקא במין במינו שייך ביטול ברוב, כיון שהרוב לא נשתנה מחמת המיעוט שהרי טעמן שווה, אמנם במין בשאינו במינו, נשתנה טעם הרוב מחמת המיעוט, וממשו של המיעוט ניכר, ולכן לא אמרינן דהמיעוט כמאן דליתיה. ור' אבא נתכוון להוכיח זאת, דאף לרבנן לא שייך שהמים והמלח יתבטלו, וכמו דנתערב קב חטין דודאי צריך לשלם, ואין הקב בטל, כיון שמחמת קב שלו נתרבתה תבואת חבירו ונשתבחה. והוא הדין אם נתערבו מים ומלח בעיסת חבירו, שצריך לשלם דמיהן ואינן בטלין, כיון שנתנו טעם בעיסה. ומשום הכי גם לענין תחומין אינן בטלין ואסורין. (ועיין באות הבאה)

ט גמ', אחיכו עליה וכו'. ביאר הפני יהושע (עיין באות הקודמת) דמה דאחיכו עליה משום דסברו דלר' אבא סבר תנא דמתניתין כר' יהודה דמין במינו לא בטיל. והוא משום דנקט חטין בחטין דהוי מין במינו. ואף על גב דבמים ומלח הוי מין בשאינו במינו. מכל מקום חשיבי כמין במינו משום שהן ניכרים ומורגשים בעיסה לשבח. ואחיכו עליה משום דלרבנן מין במינו בטיל, ושפיר תיקשי מדוע המים והמלח אינן בטלין.

י גמ', הדור אחיכו עליה. החתם סופר (בחדושו) ביאר דמה דאחיכו עליה היה משום שביקש שדבריו יתקבלו כדי שלא יבוש, ולא אורחא ארעא לעשות כן, דאין לעשות לשם כבוד אלא לשם שמים, והיה לו להתפלל כר' נחוניא בן הקנה ברכות (כח:). שלא יכשל בדבר הלכה.

יא גמ', לרבנן מבטל בטיל. הקשה הרשב"א מדוע אחיכו עליה, דילמא סבר ר' אבא כר' יהודה דמין במינו לא בטיל, ומים ומלח

גמ', דרש מר זוטרא הלכה כר' אושעיא. וכן פסקו רבינו תם (גיטין מח.) והרא"ש (ב"ב פ"ז ס"ב). דבדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה. אך הרשב"א כתב דדעת רבינו יצחק הזקן דאפילו בדאורייתא יש ברירה, דהא ר' אליעזר בן יעקב אית ליה הכי בנדרים (מה:), דסבר דמהני ברירה לענין איסור נדר דהוי דאורייתא, ומשנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כדאיתא בעירובין (סב:).

א גמ', אמר שמואל שור של פטם וכו'. הקשה הרשב"א דהכא משמע דלשמואל יש ברירה, ולעיל (לז:). אמר שמואל דשנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות דאפילו חבית אסורה. ותירץ בשם הראב"ד, דהתם מיירי בשל שותפין שדרכן להקפיד זה על זה בחלוקתן, ודוקא בהא סבר שמואל דליכא ברירה, אך הפטם אינו מקפיד כיון שהוא מוכר ורוצה שיבואו הכל לקנות הימנו וניחא ליה שיהא כרגלי כל אדם.

ד גמ', דילמא משכח איניש אחרינא וכו'. כתב השיטה מקובצת דשפיר הוה מצי למימר דמימר אמר דילמא לא יהא צריך ליה. אמנם לרבותא נקט דאפילו אם ידע דצריך ליה איכא טעמא אחרינא.

ה גמ', וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה. הקשה השטמ"ק הא בדבר לח בעינן ששים כדי לבטלו, ומסתמא ליכא ס' בעיסה, ועוד דהכל הולך אחר המעמיד, והמים הם המעמידין את העיסה ואינם בטלים. ותירץ, דהכא לא הוי ביטול איסור ממש, דתחומין דרבנן הן, ואם כן דין הוא דחד יבטל תרי כדינא דאורייתא.

ו רש"י ד"ה בדאורייתא. כתב הפני יהושע דמצינו סתירה בדברי רש"י, דלעיל (י:). בד"ה כולם כתב, דטומאה שסופה לצאת אינה אלא מדרבנן שגזרו על המקום שסופה לצאת. וכן כתב רש"י בחולין (קכה:). בד"ה טומאה. אמנם בעירובין (סח:). בד"ה כולן טמאין כתב, דהלכה למשה מסיני היא כדפירש בסוגיין. וביאר הפני יהושע דרש"י נסתפק בטומאה זו שמא מדרבנן היא כיון דלא מצינו שום ילפותא מקרא. או דהלכה למשה מסיני היא. אמנם בסוגיא דהכא דאמרינן דלית לר' אושעיא ברירה מדאורייתא, מוכח דהויא דאורייתא מהלכה למשה מסיני ולכך פירש רש"י כן.

ז תוס' ד"ה וליבטיל וכו'. הצ"ח תירץ קושיית התוס' על פי הים של שלמה (יבמות פרק הערל סי' ל"ד) דדבר שיש לו מתירין שייך דוקא בדבר שאסור עתה לכל, ולאחר מיכן מותר לכל, אך דבר שעתה אינו אסור לכל לא הוי דבר שיש לו מתירין, ובטל כשאר איסורים. והנה מים ותבלין דסוגיין, מותרין למי שנמצאים בתחומן, ואם כן אינן אסורין לכל, ואפילו הכי קאמר רב אשי לקמן (לט). דהוי דבר שיש לו מתירין, ומוכח דלא כהמהרש"ל.

הדרק היוזמי

מסכת ביצה דף לח – דף לט

ז' אייר – ח' אייר התשע"ד

מהירושלמי (בפירקין ה"ד) דמברכין על השלהבת ואין מברכין על הגחלת. והא דאיתא בעבודה זרה (נא.) דאין מברכין על שלהבת דעבודה זרה, היינו משום דיש עמה גחלת. והמהרש"ל (סי' י"ד) כתב, דלפי זה אתי שפיר הא דלא קאמר ששה דברים בגחלת, דהיינו הא דאין מברכין עליה, ומשום שלא יטעו לומר דמברכין על שלהבת דעבודה זרה. אך הקרבן נתנאל (שם אות א') תירץ, דהבבלי סובר דמברכין על גחלים לוחשות וכדאיתא בברכות (נג.) וכיון שיש גחלים דמברכין עליהן דהיינו לוחשות, לא אמר דאין מברכין על גחלים. אמנם לירושלמי אין מברכין על גחלים לוחשות. ובגליוני הש"ס תירץ, דהתנא לא חשיב אלא דברים שהגחלת יתירה על השלהבת. (ועיין לקמן אות ה').

ב) גמ', ותיפוק ליה. משום קיסם. השיטה מקובצת ביאר דפרכינן דכיון דמיירי בקיסם, יהא חייב רק משום קיסם. ודלא כרש"י ד"ה ותיפוק שיתחייב מצד שניהם.

ג) גמ', בדלית ליה שיעורא. הקשה הצ"ח הא כיון שצריך את השלהבת, ולשם כך בעי קיסם. יהא חייב אף דלית ליה שיעור, וכדאיתא בשבת (צ:), דהמוציא לזרע ולדוגמא חייב בכל שהוא. ותירץ, דאתיא כר' שמעון (שם) דבעי שיעור זוטא ואינו מחייב בכל שהוא. עוד תירץ, דאפשר דאתיא אף לרבנן, אמנם כיון דאין שייך לחייבו משום הקיסם אלא משום השלהבת, אם כן אי אפשר לחייבו על הקיסם בפני עצמו כיון דבטל לגבי השלהבת, וכדכתבו התוס' ד"ה ותיפוק. ומה שתירצו דאין חשיבות בשלהבת, היינו כשיש בכלי שיעור בפני עצמו. אבל כשאין בו שיעור, ובעינן להחשיבו על ידי השלהבת, ודאי דבטל לגבה, וכיון דפטור על השלהבת, אין לחייבו משום הקיסם.

ד) גמ', דארייה ארוי. פירש רש"י בד"ה הא שהיתה דולקת ברשות היחיד סמוך לרשות ונפח בידו ונתק שלהבת והפריחה לרשות הרבים. והשיטה מקובצת כתב דהערוך פירש, דמיירי שנפח בפיו באש וזרקה לרשות הרבים. והריטב"א פירש, דמיירי כדאביי דשפיייה מנא במשחא ותלה בו אש, והאש מרקדת ויוצאת וחוזרת.

ה) רש"י ד"ה גחלת. ומותר בשלהבתו. עיין לעיל (אות א') בדברי הרא"ש. והנה כתב הט"ז (יו"ד סי' קמ"ב סק"ג) דאסור ליהנות משלהבת דעבודה זרה דקשורה בגחלת. וכתב הגאון רבי עקיבא איגר (בהגהות השו"ע שם) שכן משמע מהרא"ש בסוגיין. ותמה השער המלך (פ"ו מעבודת כוכבים ה"ו) מדוע לא הביא הט"ז ראייה לדבריו מהרא"ש.

ו) רש"י ד"ה כרגלי אותה העיר. כתב הפני יהושע שמדברי רש"י בד"ה בהמה משמע, דאפילו אם עירב אחד מאנשי העיר, אסור לו להוליכן יותר מאלפיים אמה יותר ממקומן הראשון. אבל הר"ן

הווי מין במינו לגבי עיסה, וכי מחמת דהם סברו כרבנן, אחיכו אמאן דסבר כר' יהודה. ותירץ, דמעיקרא לא קשיא להו לר' יהודה כיון דפטר במים במתני', ובמלח בברייתא. אלא קשיא להו לרבנן דסברי שהן כרגלי שתיהן, הא כיון דלרבנן מין במינו בטיל, שפיר יבטלו המים והמלח לגבי העיסה. (ועיין לעיל באות ב' במה שביאר בזה הפני יהושע)

יב) גמ', משה שפיר קאמרת. הפני יהושע ביאר לפי דרכו (עיין לעיל אות א') דכונתו דלא היה להם להשיבו כן, כיון דאדרבה האי מילתא דר' אבא שייכא טפי לרבנן, דמהא דבורר צרורות מוכח דאף על גב דהשתא צרורות בעלמא הן ואינן שוין, מכל מקום אולינן בתר מעיקרא כיון דאצל הבעלים הוי ממון גמור, וחייב לשלם. וכל שכן במים ומלח, דבבין השמשות חשיבי באפי נפשייהו וקנו שביתה לעצמן, וגם לאחר שנתערבו בעיסה חשיבי ולא בטלי. אמנם ר' אבא לא מייתי מעיקרא הא דצרורות, כיון דאינה מילתא דפסיקא כל כך ומשום הכי הוכיח ממי שנתערבו לו חיטין דפשיטא טובא.

יג) גמ', ולטעמיך הא דאמר רב חסדא. הקשה המהרש"א מדוע הוצרך לכך, דשפיר תיקשי ליה בשאר איסורין דלר' יהודה בשאינו מינו בטל, ולרבנן אף במינו בטל. וכי בדאית ליה בעלים לא יתבטל. ותירץ, דגבי פלוגתא דר' יהודה ורבנן, שפיר אפשר דלאיסורין ליכא בעלים, דמסתמא מפקרי להו, ומשום הכי בטלין. אמנם מילתא דרב חסדא מיירי בשחוטה, דודאי יש לה בעלים והוא הדין לנבילה דמיירי בבעלים. והקשה הקרני ראם דמהיכא תיתי דאין בעלים לאיסורי אכילה, ומדוע מפקרי להו, והרי יש בהן היתר הנאה. אמנם הוסיף, דהא דפליגי ר' יהודה ורבנן היינו גבי דם הפר והשעיר דלית להו בעלים, ומשמע דבבעלים לא פליגי ובודאי דלא בטלי. והניח בצריך עיון.

יד) גמ', שחוטה אינה בטלה בנבילה. כתב השיטה מקובצת דאף על גב דשחוטה אינה בטילה, מכל מקום הנוגע בה דינו כנוגע בספק טומאה, אך נבלה בשחוטה, הנוגע בה בודאי טהור.

טו) רש"י ד"ה מאי שנא. כתב הפני יהושע דאין כוונת רש"י דיאכל הלה וחדוי ולא ישלם כלום, דודאי צריך לשלם לו דמי שעורין. והוא משום דהמיעוט דהיינו החיטין בטלין, והווי כשעורין. טז) רש"י ד"ה ולא שני ליה. עד לאחר יום טוב וכו'. כתב הרש"ש דאף אחר יום טוב מיקרי דאין לו תובעין, כיון דאין לה לתבוע אלא מים אחרים, ומה דנקט לשון שאלה, היינו משום דביום טוב אסור בלשון הלוואה כדאיתא בשבת (קמט.).

דף ל"ט ע"א

א) גמ', חמישה דברים נאמרו בגחלת. הרא"ש (סי' י') הביא

הדרק היוזמי

בירושת אביהן. אמנם מדברי הרמב"ם (פ"ג משקלים ה"ד) משמע דסבירא ליה דמיירי בתרי עניני, א. באחין. ב. בשותפין. דכתב האחין שעדיין לא חלקו מה שהניח להם אביהם, וכן השותפים שנתנו שקל על ידי שניהם פטורין מן הקלבון.

(ג) רש"י ד"ה אלא. ויש פותרים הטעם משום לקוחות, דתנן וכו' וטעות הוא בידם, וכו' הן פטורין מלהתעשר, אבל הלוקח וכו' והכא לגמרי פטר להו. כתב היפה עינים דיש לחלק בדעת היש מפרשים דלאו משום חד טעמא הוא, דלא מיירי אלא בולדות שהיו בשעת החלוקה דפטורין מטעמא דלקוחות, אבל אלו שנוולדו אחר החלוקה פטורין מטעמא דשותפין.

(יד) גמ', אלא דכולי עלמא בירא דהפקירא הוא. הקשה הרשב"א הא רב נחמן תירץ קושית רבא לעיל, דלרחוץ אסור, אבל לענין מילוי כל אחד ממלא מדידה, ומוכח דסבר דבירא דשותפין הוא. ותירץ, דאין הכי נמי, דהא רב נחמן גופיה לא פירש הטעם כלל, אלא דתלמודא פירש לה. ובודאי דרב נחמן מצי לאהדורי דטעמא דאינו משום בירא דשותפי. אלא דלטעמיא דרבא מהדר ליה ולחדודיה הוא דעביד.

דרק מ' ע"א

(א) תוס' ד"ה אלא, וי"ל דשואל דעתיה טפי אכלי, מאורחים על מנות. הרשב"א ביאר, דבכלי דעת המשאל והשואל על כך, מה שאין כן באורחים דאין דעתם סומכת שיהיה המנות כרגליהם, כיון דאינם יודעים איזה מנה ייחד בעל הבית לכל אחד מהם. עוד כתב דיש מפרשים בסוגיין, דלאו דוקא מוכה להן ממש על ידי אחר. אלא דמברר דבריו ואומר מנה זו אתן לפלוני ומנה זו לפלוני, והוי דינו כשואל כלי.

(ב) גמ', רב אמר כרגלי מי שהפקידו אצלו. כתב הר"ן (כ"א: בדפי הרי"ף) דיש אומרים דאין מוליכין הפירות אלא למקום שהמפקיד והנפקד יכולין לילך לשם. וביאר הבית יוסף (סוף סימן שצ"ז) דלפי זה הגירסא בגמ', רב אמר אף כרגלי מי שהופקדו אצלו.

(ג) רש"י ד"ה אמר לך רב, בסוה"ד, אבל מפקיד פירות דהכא לאו בסתמא עסקינן אלא בדקביל נטירותא. הקשה התוס' רי"ד דאי מיירי הכא בדקביל עליה נטירותא, הווי ליה למימר הכא במאי עסקינן בדקביל עליה נטירותא. ועל כן כתב, דאף בתחומין מיירי בסתמא, אלא דשאני דין תחומין מדין נזיקין, דלגבי תחומין אף בסתמא קנה שביתה אצלו כיון דהסכים להכניסם לביתו, אף דלגבי נזיקין לא קיבל עליו אחריות אי לא אמר לו במפורש כן.

(ד) תוס' ד"ה תנן וכו', מרישא דקתני ואם ערבו וכו' לא מצי למידק וכו'. אמנם הרשב"א כתב, דאין זו קושיא, כיון דדרך הגמ' להקשות מסיפא דמתניתין אף על גב דמצי להקשות מהרישא.

(ה) מתני', אין משקין ושוחטין את המדבריות. כתב הר"ן (כ"ב). מדפי

(כא: מדפי הרי"ף) פירש, שכל הממלא מאנשי העיר, יש למים את התחומין שלו, דבדרבנן יש ברירה. וכן כתב המהרש"ל בשם הרשב"א.

(ז) רש"י ד"ה כרגלי הממלא. קסבר יש ברירה להחמיר, הקשה הרשב"א בשם התוס', הא כיון דסבר תנא דמתניתין דיש ברירה, מדוע לא פרכינן מהכא למאן דאמר לעיל (לז:): דאין ברירה. ולכן כתב דאין זה מטעם ברירה, אלא דרבנן העמידום ברשות כל ישראל, וכל אחד יכול למלאות ולהביא עמו למקומו.

(ח) בא"ד, שם. הקשה המהרש"א דלפי זה תיקשי לרב נחמן (בעמוד ב') דקסבר דהאחין השותפין אפילו חלקו גדים כנגד גדים פטורין, ומשום דאין ברירה, ולא אמר דיש ברירה להחמיר. ותירץ, דהוויא חומרא דאתיא לידי קולא לפטור מקלבו. והמהרש"א הקשה, מדוע לא נימא חומרא בדאורייתא אף דהוויא קולא בדרבנן. ותירץ, בענין אחר, דעל ידי האי חומרא נמצא דמביא חולין לעזרה. והרש"ש (בעמוד ב') כתב, דלא שייך להחמיר מספק ולעשרן, כיון דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק, כדאיתא בבא מציעא (ח:). (ועיין לעיל אות ז' בדברי הרשב"א)

דרק ל"ט ע"ב

(ט) גמ', ואי אמרת בירא דשותפי. כתב המהר"ם דעל כרחק הווי דכולי עלמא, דהרי הר הבית הלשכות והעזרה הווי הפקר לכולי עלמא, ומיינייהו לא קשיא ליה כלל. ולא פליגי אלא בבור של עולי בבל. דאם לא כן מאי משני לרחוץ בבור הכי נמי, הא מכל מקום קשה מהר הבית הלשכות והעזרה, ועל כרחק דמעיקרא לא הקשה מהן.

(י) גמ', וסבר רב נחמן יש ברירה. הקשה השפת אמת איך מוכיח מהאחין השותפין דלית ליה לרב נחמן ברירה. דילמא שפיר סבר דיש ברירה, אמנם כיון דכבר נחלקו, אף דאינן כלקוחות, מכל מקום הווי כל אחד לעצמו, וכשנשתתפו לא יהיו אלא כשותפין דעלמא. ותירץ, דהגמ' דייק מלישנא דרב נחמן דנקט, "אין אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך", דמשמע דאין זה מחמת דהווי כשאר שותפין. אלא משום דלית ליה ברירה.

(יא) גמ', יש ברירה וכו'. הקשה הפני יהושע מדוע לא משנינן דלרב נחמן ליכא ברירה בדאורייתא, אבל בתחומין דרבנן סבר דיש ברירה. ותירץ, חדא דהקלבוני נמי מדרבנן הא כדמשמע מלשון רש"י בד"ה כשחייבים בקלבוני, שכתב בתוה"ד והטילו חכמים עליהם וכו'. ועוד, דהא לענין מעשר בהמה קולא הוא ובודאי דאין סברא להקל בדאורייתא משום ספיקא דברירה.

(יב) רש"י ד"ה האחים השותפין. פירש, אחים שהן שותפין

יש לחלק, דלאיסור צידה דאורייתא החמירו התוס' לחוש, אבל הכא לאיסור מוקצה דרבנן לא חשו. (א.ב.א.).

ז) גמ', ומי אית ליה לרבי מוקצה. כתב המהרש"א דלדעת רב נחמן לעיל (ב'). דמחלק בין שבת ליום טוב, דביום טוב החמירו במוקצה יותר משבת, הכי נמי יש לחלק בסוגיין יש לחלק דביום טוב אין משקין את המדבריות, אבל בשבת דאין מוקצה התיר רבי פצעילי תמרה, וקושיית הגמ' כאן היינו לשאר האמוראים לעיל דפליגי ארב נחמן ולא מחלקים בין שבת ליום טוב. והפני יהושע דייק מרש"י ד"ה מהו, דפצעילי תמרה מיירי ביום טוב דומיא דמדבריות ואם כן אין לחלק ביניהם.

הדרן עלך מסכת ביצה

הרי"ף) דהני מיילי בבהמות של ישראל, אבל בהמות של נכרי לכולי עלמא אין בהם משום מוקצה, אבל יש לחוש אם באו בשביל ישראל.

ו) גמ', למה לי למימר משקין ושוחטין. כתב הר"ן (כא: בדפי הרי"ף) דלכולי עלמא מותר להשקות אף את המדבריות כיון דמזונותם עליך, והא דאיתא במתניתין דאין משקין את המדבריות היינו שלא לצורך מזונות אלא לצורך שחיטה, ומשום הכי הקשו בגמ' למה ליה למימר משקין וכו'. והקשה הפני יהושע איך הותר לתת להם מזונות הרי יש לחוש דמתוך כך יבא לשחטם ואסור לשחטם. וכדמצינו לעיל (כ"ג:) בתו' ד"ה ואין נותנין. דאין נותנין מזונות לפני דגים שמא יבא לצודם. ותירץ, דיש לחלק דדוקא בצידה דהוא מעשה קל יש לחוש שמתוך שנותן לפנייהם מזונות יבוא לצוד אותם, אבל בשחיטה דיש בו טרחה מרובה לא חיישינן להא. נעוד

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת הברך ח"כ בפט"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>